

Kulturni

LIST

O B Č I N E Š O Š T A N J

*Tragedija življenja ni smrt,
temveč tisto, kar pustimo,
da umre v nas, ko živimo.*

INDIJANSKA MISEL

KNJIŽNICA VELENJE, STANKA LEDINEK

ISSN 1581-8373

9 770158 183733

LETO XXVI
ŠT. 10
27. OKTOBER 2022

Kulturni paberki

Razstava v Vili

V prostorih Mladinskega centra Šoštanj, Vila Lučka, je na ogled razstava **Dragana Arsenjevića**, slikarja samouka in pesnika. Razstavljenih je 15 platen večjega formata in različne motivike. Med figuraliko in abstrakcijo je slediti tudi motivom iz narave. Kolorit je pisan, dela pa so v tehniki olje na platno, akril, nekaj pa suhi pastel.

Gre za tretjo samostojno razstavo tega ustvarjalca, ki je v Šoštanj prišel leta 1975 iz Užic. Kot zaposleni v termoelektrarni Šoštanj je ves čas tiho gojil ljubezen do risanja, kasneje pa je njegova ustvarjalna pot našla svoj izraz v barvah. Po upokojitvi se je priključil skupini Univerze za tretje obdobje, kjer je nanj vplival mentor Tone Skok. Slika skoraj vsak dan, njegov ustvarjalni opus je velik, navdihuje pa ga predvsem njegova domišljija. Tudi zato je osrednja slika na tej razstavi polna domišljije, preplet zgodb in usod.

MILOJKA B. KOMPREJ

Na odprtju, ki ga je vodil **Nace Serdinšek**, je zaigral mladinski instrumentalni sestav, Arsenjevič pa se je zahvalil vsem, ki so ga podprli. Ker je tudi pesniška duša (ima pesniško zbirko in objavlja v literarnih edicijah), je ob razstavi gotovo nastala kakšna njegova izvorna rima.

Pred kratkim je dobil tudi priznanje društva dr. Mladen Stojanovič iz Velenja. Vabljeni k ogledu.

Foto Nace Serdinšek

Foto Nace Serdinšek

Knjižnica Velenje bo sredi decembra izdala že 5. knjigo iz zbirke knjig o Karlu Destovniku - Kajuhi KAJUH100, tokrat z naslovom KAJUHPodobe. Na spodnji sliki je Kajuhi med svojimi prijatelji. Nekaj jih je prepoznanih (desno od njega je Janez Platzer, levo Marija Medved, skrajno levo pa Biba Roeck), za nekatere pa ne vedo natančno. Če koga prepoznate, bodo veseli vsake informacije. Pišete lahko na naslov andreja.jurkovnik@vel.sik.si, si ali pa sporočite na telefon 041 646 751.

Šoštanj, ki ...

V spomin in opomin

Razstava **Šoštanj, ki ga ni več**, postavljena v Mestno galerijo Šoštanj od 12. oktobra dalje, s svojim zgovornim naslovom povabi k obisku in zanimivim vsebinam.

Avtor Damijan Kljajič, kustos Muzeja Velenje, je ob dogodku med drugim povedal:

»Šoštanj, ki ga več ni je peta razstava iz cikla razstav, ki govorijo o izginjanju krajev ali dela kraja zaradi izkopavanja premoga. Šoštanj, ki ga ni več je razstava, ki ponazarja mesto, ki se je moralo umakniti zaradi rudarjenja. Od železniške proge proti severu je pod šoštanjskimi Goricami zraslo novejšo naselje z bloki, ki pa se zaradi izkopavanja premoga ni moglo več razvijati, del naselja pa je bil zaradi pokanja in ugrezjanja že porušen.

Tako so morali izseliti in porušiti skoraj 70 stavb v Novi ulici, Kajuhovi, Goriški, Staneta Rozmana, Matije Gubca, Koroški, Heroja Gašperja, Cankarjevi, Tekavčevi, Ljube Šerčerja, Metlečah in ena celo v Topolšici. V začetku 21. stoletja je bil zavržen projekt izkopavanja pod Šoštanjem in proti Topolšici, zato se tam zdaj veliko gradi in so stavbe, namenjene za rušenje, zdaj zopet naseljene.« Štirinajst manjših in šest večjih plat z zgoraj omenjenimi vsebinami, torej opisom hiše, lokacijo, lastnikom in kaj se je s hišo kasneje zgodilo. Vsekakor za okolje in zanamce izjemnega pomena, hkrati pa se razstava lahko nadgrajuje, digitalizira ali razširi z zgodbami. Gradivo so darovali nekateri domačini, avtor je črpal tudi že iz objavljenih del, oblikoval pa jo je **Blaž Verbič**, ki se je že nekajkrat dokazal pri podobnih projektih.

Direktorica Muzeja Velenje **Tanja Verboten** se je zahvalila sodelavcu za njegovo delo in povabila prisotne k ostalim dogodkom v sklopu muzejskega programa. Čestitkam se je pridružil **Kajetan**

Foto Dušan Dobnik

Foto Dušan Dobnik

MILOJKA B. KOMPREJ

Čop, direktor Zavoda za kulturo Šoštanj, izrazil veselje nad sodelovanjem in pridobitvijo v lokalni skupnosti.

Na odprtju je sodelovala GŠ Velenje, oddelek Šoštanj, ki ga vodi **Urban Meža**. Na citrah se je pod mentorstvom **Petra Napreta** predstavil **Ožbej Klemen** na saksofonu pa **Vid Rožič**, ki ga poučuje **Joanna Blejwas**.

Obiskovalci, ki so si razstavljene vsebine do sedaj že ogledali, so z zgodbami in osebnimi doživetji, ki so polna žalostnih spominov, oživili večinoma porušene domove.

Ogled je možen do sredine novembra.

Foto Dušan Dobnik

Zahvala

Hvala srčnima Alojziji in Valentinu Heindlu in pohvala njunim malim lesenim umetninam, ki jih izdelujeta za vse priložnosti in velikokrat nesebično podarita.

Milojka B. Kompelj

V objemu Čarne

Vse se je porajalo ob razmišljanju kulturnice in humanistke **Sonje Bercko Eisenreich**, ki deluje na več področjih v širši Šaleški dolini, čezmejno, a vsekakor zelo zavzeto na Šoštanjskem. V najnovijem razmišljanju se je usmerila v ženski arhetip in ustvarila podlago za projekt **Izročilo ženske**. Delo je prijavila v imenu Kulturno-umetniškega društva (KUD) Harmonija na občinski razpis Kultura. »Ker sem že dalj časa načrtovala žensko leto, v katerega sem vtakla štiri ženske arhetipe (ponotranjena stanja ženskega v ženski), ki jih izvajam in bom izvajala na svojih psihosocialnih delavnicah, sem zaprosila sekcijo gline, da v ta namen pričnejo oblikovati lepe ženske skulpture.« (O tem se je idejno pogovarjala z ustvarjalkami že leto prej. Menila je, da ženske potrebujejo tudi lokalnega oskarja, op. p.) »Kaj je lepše, kot prejeti skulpturo ženske s pomenom?! Vem, da bo Čarna zdaj lahko potovala dalje in služila svojemu namenu.« nam je pojasnila avtorica, ki v svojih poglobljenih razmišljanjih in dejavnostih na raznoterih področjih zajema globoko iz notranosti psihosociološkega funkcioniranja ljudi ter naše družbe. Navzven pa že dolgo povezuje in ustvarja prijetno klimo za razmišljanje in ustvarjanje novih načinov sobivanja, srčne kulture ter sreče vsakega posameznika. Iz takšnega in podobnih izhodišč je pristopila praktično ter se lotila uresničitve ideje, kot vedno, tudi tokrat v sodelovanju z njej bližnjimi sodelavkami, sodelavci, prijatelji. Na takšni osnovi je skreirala in oblikovala program in scenarij za njegov potek ter razstavo, ki so jo predstavili 29. septembra v Vili Mayer v Šoštanju. Kot je dejala, je vključila tri mlade, izjemne ljudi, ki žlahtijo to skupnost, a so malokdaj povabljeni v goste. Epidemija covidja je prizadela tudi te, predvsem umetnike, gostince in druge. Zato je bil njen finančni prispevek med drugim že vnaprej namenjen prav temu.

V materinem objemu, V objemu Čarne, Snežna in morda še Vita

Sonjin projekt društva KUD Harmonija obsega tri arhetipe žensk, ob katerih so predvidene tri razstave. Prva je bila uresničena spomladi z vsebino in naslovom V materinem objemu, posvečena mladi, komaj rojeni deklici Mili. V objemu Čarne

je druga, posvečena ženski v osrednjem obdobju življenja, tretji del pa bo sledil koncem leta, v hladnem obdobju poimenovan Snežna. Arhetip Vita v tem izvajanju ni predviden, gre pa za tip ženske po cvetenju in v zrelosti, ki pa se bliža stagnaciji duha in telesa. Nekega dne morda tudi o njej. Društvo Harmonija se je torej lotilo in uresničilo že drugi model, V objemu Čarne, ki pa je bil po videnem, slišanem in doživetem presežek pričakovanja. Kot smo lahko izvedeli radovedneži, je že najava postra za razstavo V objemu Čarne, ki sta ga oblikovali z mlado ustvarjalko domačinko **Evo Srebrenjak**, je napovedal unikaten dogodek, kot so tudi skulpture članic društva in dveh mentoric. Presežek je bilo že dvomesečno ciljano ustvarjanje ob izjemni angažiranosti **Ljubice Donko**, ki je v njej lastni organizatorski žilici, kooperativnemu sodelovanju in povezavi s Šaleškimi likovniki za zadnjo fazo izdelave umetniških kipcev žensk. In nenazadnje čutna, umetniška postavitev razstave v ambientu vile, ki deluje vilinsko in navdihuje obiskovalce že sama po sebi, je terjala še navdihujoče odprtje. Tako rekoč »v objemu« svetlobe in vzdušju, ki prekaša mnoge stereotipske podobne dogodke z bliščem in pompoznim občinstvom, ki se ga morda samo bistvo dogajanja ne dotakne več. Dogodek sta začarala pevski par mlada sopranistka **Polona Plaznik** in pianist **Jan Pušnik**, ki sta okvirila nagovor umetnice besede in zamisli ter udejanjanje projektih dogodkov Sonje Bercko Eisenreich. S projekcijo umetniških fotografskih spotov in glasbo, kot kuliso dogajanja v tako intimnem in z vonjavami po starem, presekanem z novo, svežo miselnostjo, so se trenutki kar ustavili. Moderatorica večera je predstavila še vodjo in koordinatorko razstave ter umetnice: **Ljubico Donko**, **Miro Golčar**, **Ivano Jegovnik**, **Helgo Novak**, **Jurico Tonkli** in **Zdenko Uršnik** ter jim čestitala za njihovo ustvarjalnost in razumljenost vsebine projekta V objemu Čarne.

Razstava V objemu Čarne pove več, kot je zaobjeti s pogledi

Ob zaključku glasbene poslastice sta stopila v objem vsem v mali koncertni sobani prisotnim glasbenika, ki sta z energijo napolnila še galerijske prostore, kjer je zažarelo na desetine ženskih likov in žanrov vseh časov in oblačil, stasov ter preseka družbenega dogajanja. Žarele so tudi dame, ki so oblikovale drugo arhetipsko zgodbo ženske iz rok umetnic. Kako na mestu

Glineni kipi projekta Ženske skulpture na ogled in občudovanje

Foto Jože Miklavc

JOŽE MIKLAVC

je bilo izrečeno priznanje Ljubici Donko in vsem umetnicam ob tem, se je izkazalo prav ob ogledu lepote njihovih malih umetniških del. Žvenket kozarcev penine se je izgubil v prijetnem paberokovanju in že kmalu zatem umetniško postrežbo mojstrov izvirne domače kuhinje.

Ljubica Donko: Zelo sem zadovoljna, da so gostje pokazali tako prijeten odziv na razstavo in spremljajoči glasbeni dogodek, da je bil obisk vabljenej popoln ter da je družba pianista in pevke sopranistke doprinesla k vzdušju in umetniškemu doživetju.

Polona Plaznik: Sem občanka Šoštanja iz Gberk, domačinka. Obožujem takšne lepe stvaritve in vzdušje. Želim si še več takšnih priložnosti, ki me ponesejo v višave kot sopran poslušalce. Glasba vsekakor pričara svoje, zato je prav, da se v tako izjemnem ambientu srečajo umetnosti in nastane vse prikazano še bolj plemenito. Ja, vesela sem, da sva bila s prijateljem del tega.

Jan Pušnik: Ob videnem, doživetem se počutim zares odlično, vesel sem, da sva bila s prijateljico povabljeni, večkrat sodelujeva, glasba in vsebina ter predstavljena razstava se lahko poistovetijo v eno plemenito celoto. Hrepenenje, ki ga glasba predstavlja, pa je navdih za nov ustvarjalni zanos, za tako plemenita dejanja, kot je projekt Čarna.

V objemu Čarne je razstava kipcev ženske posebnega arhetipa in lepih podob. Foto Jože Miklavc

Sopranistka Polona Plaznik je odpela visoke kristalne arije in tone. Foto Jože Miklavc

Ko umetnica vidi sebe v Njej. Foto Jože Miklavc

Predstavitve dogodka je imela vse, tudi zaključek z aromatičnimi koktajli sodobnega barmana. Foto Jože Miklavc

Jan in Polona, uglajeni glasbeni par. Foto Jože Miklavc

Foto Jože Miklavc

Foto Jože Miklavc

Foto Jože Miklavc

Pianist Jan Pušnik je spremljal pevko in igral kot izkušen virtuoz. Foto Jože Miklavc

Šopek za mlado glasbeno damo sopranistko Polono. Foto Jože Miklavc

Čarna Sonja Bercko Eisenreich gostiteljica čarnega večera. Foto Jože Miklavc

Izjemne male skulpture žensk so očarale obiskovalce razstave v Vili Mayer. Foto Jože Miklavc

Kiparka in likovnica Ljubica Donko je poskrbela za projekt razstavnih eksponatov žensk. Foto Jože Miklavc

Najstarejša po letih in hkrati najmlajša po ustvarjalnem stažu, Mira Golčar. Foto Jože Miklavc

Zdenka Uršnik je po njenih besedah uživala v ustvarjanju podobe sebi podobnih. Foto Jože Miklavc

SAŠA inkubator

Podpora na podjetniški poti je izjemno dragocena, zato je SAŠA inkubator pravi naslov za začetek tvoje podjetniške poti

Podjetniško okolje se nenehno spreminja, zato je pomembno, da smo seznanjeni, katera podpora okolja so nam na voljo ter v katera se lahko vključimo in pridobimo nova znanja, nasvet ali moralno podporo, ko se pojavijo dvomi. SAŠA inkubator je regijski inkubator, ki je že več let del podpirne SIO mreže. Subjekti inovativnega okolja so podjetniški in univerzitetni inkubatorji, podjetniški pospeševalniki, tehnološki parki in druge sorodne organizacije, ki spodbujajo nastajanje novih podjetij, zlasti tistih, ki so pomembna za večjo konkurenčnost, višjo dodano vrednost in enakomernejši regionalni razvoj podjetništva.

Nadgrajevanje znanja in pridobivanje novih kompetenc poteka preko izvedbe **informativno-promocijskih dogodkov in tematskih delavnic** s področja različnih podjetniških tem, ki jih SAŠA inkubator letno izvede okoli 50. Dogodki in delavnice, ki jih izvaja SAŠA inkubator, so namenjeni vsem starostnim skupinam, ki imajo podjetniško idejo in ne vedo, kako naprej, do tistih, ki so s tik pred ustanovitvijo podjetja

Izvedba delavnice s predavateljico Urško Jež

Foto arhiv SAŠA inkubatorja

Vhod v SAŠA inkubator v Velenju

Foto arhiv SAŠA inkubatorja

VALENTINA GOLJA

ali že poslušajo.

Vrata SAŠA inkubatorja so vedno odprta za drzne, kreativne ideje, za ambiciozne posameznike, ekipe ali podjetja, ki si želijo pridobiti nasvet, informacije ali znanje o podjetništvu. Poleg brezplačnih dogodkov in delavnic izvajajo tudi brezplačna svetovanja, pri katerih v začetni fazi naredijo validacijo poslovne ideje. Če poslovna ideja odseva potencial za prodor in rast na trgu, se posameznik ali ekipa vključi v program brezplačnega mentoriranja. V ekipi SAŠA inkubatorja je zaposlenih kar 5 podjetniških svetovalcev, mentorjev, ki pokrivajo različna področja podjetništva, imajo veliko znanja in izkušenj. Pravijo, da so podjetnikom vedno bankina, volan pa ostane vedno trdno v rokah podjetnika. Ko podjetniška ideja in podjetje dozori do te mere, da so potrebna napredna in specifična znanja, so mentorirancu na voljo tudi brezplačna ekspertna svetovanja priznanih strokovnjakov.

Za mlade večkrat letno pripravljajo Startup vikende, katerih glavni cilj je prek zabave in sproščenega vzdušja odpirati vrata v svet ustvarjalnega razmišljanja in vitkega podjetništva. Mlade navdušujejo in spodbujajo tudi za tekmovanje v podjetniških idejah POPRI, pri katerih jim pomagajo pri piljenju poslovne ideje in pripravi na predstavitev pred komisijo, ki potekajo na nacionalni ravni. Vsako leto je odprt poziv za nova zagonska podjetja SAŠA regije, ki se potegujejo za svoje mesto v ekskluzivnem programu za razvoj podjetniške ideje – Startup Generator. Gre za šesttedenski program, ki odpira dostop do znanja, ekskluzivnih dogodkov, vrhunskih mentorjev in mreže SAŠA inkubatorja, najboljše ideje pa se potegujejo za 10.000 € nepovratnih sredstev Mestne občine Velenje.

Aktualna tema in izziv, s katerimi se danes podjetniki srečujejo, je, kako podjetniško poslanstvo umestiti v svoj trajnosti in izpolnjujoč življenjski slog brez poti v izgorelost. V ta namen v SAŠA inkubatorju izvajajo program Business minds, ki vsebinsko povezuje in prispeva k boljši osebni in poslovni rasti.

Med ključne storitve, ki jih nudijo SIO subjekti, sodita tudi krepitev podjetniške skupnosti in **nudjenje ugodnega najema poslovnih prostorov** najboljšim startupom. V sodobno opremljenih prostorih PC Standarda v Velenju,

Izvedba delavnice v sklopu programa Business minds na Veduni

Foto arhiv SAŠA inkubatorja

prostorih coworkinga v Kreativnem centru Čuk in enoti SAŠA inkubatorja v Šoštanju je trenutno 42 inkubirancev.

V programskem letu 2020–2022, ki se zaključuje, deluje kar enaindvajset SIO-tov po vsej Sloveniji, med katerimi je tudi SAŠA inkubator.

Startup vikenda v Sončnem parku v Velenju

Foto arhiv SAŠA inkubatorja

Storitve, ki jih nudijo subjekti inovativnega okolja, so brezplačne, saj so finančno podprte s strani javne agencije SPIRIT, Ministrstva za gospodarski razvoj in tehnologijo ter sredstev s strani Evropske unije.

Podpora na podjetniški poti je izjemno dragocena, saj ti prihrani čas ali te opomni in ustavi, tik preden bi naredil napako ali napačen korak. Mentorji, ki te spodbujajo in usmerjajo, postanejo kot tvoji sodelavci, prijatelji, kritiki in podporniki. Četudi dostikrat prva ideja ne uspe, so izkušnje in znanja, ki jih osvojiš na tej poti, neprecenljive.

Mentoriranje ekip v sklopu programa Startup Generator

Foto arhiv SAŠA inkubatorja

SAŠA inkubator v sodelovanju z Javno agencijo Republike Slovenije za spodbujanje podjetništva, internacionalizacije, tujih investicij in tehnologije – Spirit izvaja program **podpornih storitev subjektov inovativnega okolja v Republiki Sloveniji v letih 2020 do 2022 »SIO 2020–22«**. Namen operacije je izvajanje brezplačnih storitev v okviru subjektov inovativnega okolja »SIO«, ki z izvedbo aktivnosti oblikujejo uravnoteženo programsko podporo za zagon, rast in razvoj podjetij. Aktivnosti se izvajajo za naslednje ciljne skupine: inovativni potencialni podjetniki ter nova in obstoječa inovativna podjetja »startupi«. Aktivnosti SAŠA inkubatorja v okviru operacije SIO SAŠA 2020–22 sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega sklada za regionalni razvoj. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa za izvajanje Evropske kohezijske politike v obdobju 2020–22, prednostne osi: 3 Dinamično in konkurenčno podjetništvo za zeleno gospodarsko rast.

Fotokarikatura

JOŽE MIKLAVC

Ob odprtju slikarske razstave velikega nekdanjega rojenega takrat še pravega Makedonca Alimipje Košarkoskega so prišle na ogled pregledne razstave v Eno in edino Mestno galerijo Šoštanj vsaka s svojo pri-voščilnico prijaznemu prijatelju in kolegu umetniku iz Šoštanja. Uredile so se dogodku zelo primerno, vsak v svoj design. Ivana Jegovnik v preprosto poletno športno in barvno usklajeno dvodelno oblačilo za likovne razstave, Ljubica Donko v velike bele pike na pristoječi ji modri podlagi z dragocenim, na videz obrušeni medaljonom na prsih in uhana iz iste draguljarne. Sonja Bercko pa v izrazito dominantni svileni tuniki z dodatki v zlatem, ki so bili skoraj del odtenkov večbarvne drzne frizure. Ta pa se je ujemala s pričeskama prijateljic v skupinsko »sliko«, nekakšno darilo slikarju ikonografije, ki zgodovinsko nikoli ne izgubljajo cene.

Muzej usnjarstva na Slovenskem

Usnjarske zgodbe

V petek, 7. oktobra, je bilo v sklopu prireditve ob občinskem prazniku Občine Šoštanj in DEKD v Muzeju usnjarstva na Slovenskem srečanje usnjarjev iz vse Slovenije ter predstavitev knjige **Usnjarske zgodbe** avtorja **Jerneja Hozjana**.

Po uvodnih besedah je voditelj **Miran Apling** na kratko predstavil novo knjižno pridobitev našega muzeja. Omenjena publikacija je postala del zbirke gradiva 14 (Usnjarske zgodbe), v kateri je

nanizanih 19 zgodb različnih avtorjev. Knjigo na 113 straneh je oblikoval **Blaž Verbič**, izdal pa Muzej Velenje. Zaradi odsotnosti avtorja je predstavitve potekala kot pogovor s soavtorji usnjarskih zgodb, z **Rafaelom Kopusarjem** in **Marjanom Kirbišem**.

V nadaljevanju so predstavljene uvodne besede v omenjeni publikaciji.

V Muzeju usnjarstva na Slovenskem od odprtja muzeja 2009 poleg zbiranja in evidentiranja premične kulturne dediščine s področja usnjarstva poteka tudi intenzivno zbiranje nes-

DR. MIRAN APLINC

novne kulturne dediščine s področja usnjarstva in domoznanstva. Nesnovna kulturna dediščina po Unescovi Konvenciji o varovanju nesnovne kulturne dediščine (2003) »... pomeni prakse, predstavitve, izraze, znanja, veščine in z njimi povezani orodja, predmete, izdelke in kulturne prostore, ki jih skupnosti, skupine in včasih tudi posamezniki prepoznajo kot del svoje kulturne dediščine. Skupnosti in skupine nesnovno kulturno dediščino, preneseno iz roda v rod, nenehno poustvarjajo kot odziv na svoje okolje, naravo in zgodovino, in zagotavlja občutek za identiteto in neprekinjenost s prejšnjimi generacijami, s čimer spodbuja spoštovanje do kulturne raznolikosti in človeške ustvarjalnosti.« Dokumentiranje nesnovne kulturne dediščine in izdelava karakterističnega prikaza poteka predhodno v fazi priprave in se lahko nadaljuje tudi s klepetom – pogovorom pred poslušalci s pomočjo avdiovizualne dokumentacije. Osebna pripoved skozi življenjsko izkušnjo razkriva pripovedovalčev pogled na svet in čas, prinaša zanimive informacije, narečna poimenovanja, specifično izrazoslovje itn. Med samim potekom dokumentiranja tako nastaja zapis kot dragocen vir podatkov za raziskovalca ali zgodba za poslušalstvo.

Publikacija je nastajala več let in vsebuje pričevanja, ki so bila zabeležena na različne načine. Intervjuji s pričevalci so bili v nekaj primerih evidentirani v obliki anketnega vprašalnika, posnetega zvočnega zapisa ali video zapisa. Pri tem je treba poudariti, da je evidentiranje potekalo po vseh usnjarskih krajih na Slovenskem. Veliko ključnih akterjev, ki so zaznamovali razcvet in zaton slovenske usnjarske industrije, žal ni več med nami, zaradi tega so pričevanja še živčih zelo pomembna. Zagotovo bodo imeli še večjo vrednost v prihodnosti, saj usnjarska industrija na Slovenskem praktično ne obstaja več. Zato si tudi industrijskega proizvodnega procesa predelave od surove kože do končnega izdelka – usnja v živo skoraj nikjer več ne moremo ogledati. Na Slovenskem deluje še nekaj manjših, predvsem družinskih, obrtnih delavnic, ki se ukvarjajo z usnjarstvom in krznarstvom ter sorodnimi panogami, kot so čevljarstvo, pasarstvo, sedlarstvo, krznarstvo itn. Podatke, ali če hočete pričevanja, smo zbirali od ljudi različnih profilov, ki so delali v usnjarstvu ali sorodnih panogah. Prav pogledi ljudi, različnih poklicev, stopnje izobrazbe, delovnih nalog, ustvarijo pričevanje še zanimivejše. V projektu so sodelovali posamezniki kot vzdrževalci v tovarni, usnjarji po oddelkih, tehnologji, kemijski laboranti, krznarji, čevljarji, vodje v proizvodnji, direktorji itd. Pri tem velja izpostaviti, da že omenjene zgodbe predstavljajo izpovedi pripovedovalcev, ki so delovali v razmahu usnjarske industrije, njeni stagnaciji in zatonu pred desetletji. Njihova pripoved vsebuje spomin, pa tudi mnoga vprašanja, morda tudi osebno prizadetost, ko je po desetletjih dela njihova tovarna za vedno zaprla svoja vrata.

Še nekaj o vsebini prispevkov v publikaciji Prva zgodba je napisana v tretji osebi, v njej pa dr. **Ivan Lah** opisuje svojo usnjarsko kariero, ki jo je začel v slovenjegraški usnjarni, nadaljeval pa drugje. Tudi avtor druge zgodbe je dr. **Ivan Lah**, razkriva pa več o pridobivanju smrekovega lubja za potrebe usnjarske industrije. V tretji zgodbi o delu v Šmartnem pri Litiji pripoveduje **Jože Sinigoj**. Sledi pričevanje **Draga Štruca**, v katerem opisuje svoje delovanje v usnjarski industriji. V nadaljevanju lahko preberemo več prispevkov, v katerih svoje spomine na šoštanjko usnjarno obujajo nekateri uslužbenci. Zgodba, ki jo pripoveduje **Andrej Volk**, govori o zabavnih in bolj resnih dogodkih, ki so se pripetili v času njegovega službovanja v TUŠ. Sledijo spomini **Franja Žučka** ter njegov pogled na zaprtje tovarne in stečaj. **Jožef Rebernak** je dolgo leta deloval kot vodja komerciale in je v svo-

jih spomnih predstavil tudi to področje. **Matjaž Vouk** je kot direktor tovarne navedel nekatere razloge, ki so pripomogli k ustavitvi proizvodnje usnja v Šoštanju. **Rafael Kopusar** se spominja vzponov in padcev usnjarske panoge v času službovanja v TUŠ. Prisluhemo tudi zgodbi **Antona Berložnika**, ki je bil nekaj časa zaposlen v šoštanjki usnjarni, ves čas do zaprtja pa je bil član Prostovoljnega industrijskega društva TUŠ. **Valter Grah** predstavi družinsko usnjarno v Gradu na Goričkem v Prekmurju. **Gabriela Rebernak** in **Angela Berložnik** opisujeta delo v laboratoriju TUŠ. **Viktor Potočnik** je v Šoštanju delal 40 let na različnih oddelkih tovarne. **Ivan Koren** iz Velenja, čevljar, nam pove o čevljarški panogi in kako se je spreminjala skozi časa. **Ljudmila Mazej** opisuje svoje delo v TUŠ. **Hajrudin Kahrimanović** je bil kot tovarniški delavec član tovarniškega nogometnega društva Usnjar. Sledi še

beseda **Toneta Rožmanca**, ki je bil zaposlen v IUV, o začetkih vrhniške usnjarne in tamkajšnje vzdrževalne službe. Vsekakor moramo poudariti, da projekt zbiranja nesnovne kulturne dediščine s področja usnjarstva in sorodnih panog še zdaleč ni zaključena zadeva in da se projekt nadaljuje naprej, saj je žal ljudi iz tovrstne panoge vedno manj. S tovrstnim projektom seveda nadaljujemo z enako intenzivnostjo, saj bi bila velika škoda, če ne bi iz prve roke zabeležili informacij neposrednih udeležencev te nekoč zelo pomembne gospodarske panoge pri nas in po svetu. Na koncu je treba izpostaviti, da so zapisi spominov v tej publikaciji identični originalnim izjavam intervjuvancev in so popolnoma nespremenjeni. To pomeni, da so to njihovi osebni spomini in ni nujno, da so popolnoma v skladu z nekimi splošnim mnenjem ali dejstvi.

PINA ŠPEGL

štančanov, kar do sedaj morda ni bilo dovolj poudarjeno. Kip Katarine Aleksandrijske je tako simbolično znova postavljen v tovarniške prostore med ljudi, ki so ga tam za varstvo tudi postavili.

V muzeju smo se posebej zahvalili Luki Bogovčiču in družini Starič iz Topolšice, Viktoriji in njenemu sinu Andreju. Posebej pa se zahvaljujemo tudi Občini Šoštanj, ki je hitro in odločno omogočila obnovo kipa.

Katarina Aleksandrijska, tudi Katarina Sinajska ali kar sveta Katarina, je med drugim zavetnica kolarjev, strojarjev in mehanikov. Rojena je bila okrog leta 282 v Aleksandriji, kjer naj bi v prvih letih 4. stoletja tudi umrla mučeniške smrti. Njeno truplo naj bi angeli odnesli na goro Sinaj, kjer sta iz njenega groba pritekla mleko in olje s čudežno zdravilno močjo.

Legendo o sv. Katarini so v 11. stoletju v Evropo prinesli križarji. Na slovenskih tleh je sv. Katarini posvečenih kar 35 cerkva, od tega 29 podružnic. Spomin na sv. Katarino je ohranjen tudi v slovenskih legendah in v ljudski pesmi.

Prireditev ob umestitvi kipa Katarine Aleksandrijske v stalno razstavo Muzeja usnjarstva na Slovenskem

V torek, 27. septembra, sta Občina Šoštanj in Muzej Velenje v sklopu prireditve ob prazniku Občine Šoštanj pripravila prireditev ob umestitvi kipa Katarine Aleksandrijske v stalno razstavo Muzeja usnjarstva na Slovenskem.

Foto arhiv Muzeja usnjarstva na Slovenskem

Foto arhiv Muzeja usnjarstva na Slovenskem

Foto arhiv Muzeja usnjarstva na Slovenskem

Foto arhiv Muzeja usnjarstva na Slovenskem

Klepet pod Pustim gradom: Ivan Zaveršnik

V četrtek, 29. septembra, je bil v Muzeju usnjarstva na Slovenskem v Šoštanju Klepet pod Pustim gradom. Dogodek je potekal v sklopu prireditev ob občinskem prazniku Občine Šoštanj in Dnevh evropske kulturne dediščine.

Gost tokratnega klepeta je bil **Ivan Zaveršnik**, eden najstarejših Šoštanjčanov, pogovor pa je vodil **Miran Aplinc**.

Gost je z občinstvom delil svoje spomine na mladost in nemirno obdobje druge svetovne vojne, ki jo je doživel še zelo mlad. Osnovno šolanje, ki ga je začel že pred drugo svetovno vojno, je moral nadaljevati tudi v času vojne. Kot otrok se spominja okupacije, pomanjkanja, partizanskih napadov na mesto in končno osvoboditve ter neskončnih množic vojaštva in zapuščene opreme v okolici Šoštanja. Doživel je povojno obnovo in življenje v novi socialistični

Jugoslaviji. Dolga leta – do upokojitve je delal v šoštanjski tovarni usnja, in sicer v kotlarni, zelo dobro pa pozna delovni proces predelave surovih kož v gotovo usnje. Med drugim se spominja tudi tovarniške elektrarne, načina ogrevanja in pogonskih mehanizmov v tovarni ter Cimbim-

DR. MIRAN APLINC

beka, tovarniške lokomotive za premikanje vagonov. Ob koncu pogovora se je voditelj gostu Ivanu Zaveršniku zahvalil za prijeten klepet, poslušalcem pa za pozornost.

Ivan Zaveršnik v klepetu z voditeljem

Foto Pina Špegel

Srečanje usnjarjev

V petek, 7. oktobra, je v sklopu prireditev ob občinskem prazniku Občine Šoštanj in DEKD v Muzeju usnjarstva na Slovenskem prvič po letu 2016 znova potekalo srečanje usnjarjev iz vse Slovenije.

Prisotna je bila tudi predstavnica Tehniškega muzeja Slovenije **dr. Estera Cerar**. V drugem delu prireditve je potekala predstavitev knjige Usnjarske zgodbe avtorja **Jerneja Hozjana**. Ob tej priložnosti je bila predstavljena tudi deloma prenovljena razstava Industrijska predelava kož v usnje. Ob pomoči občine Šoštanj so bile namreč zamenjane dotrajane ponjave na zahodni steni paviljona.

Po programu srečanja so udeleženci najprej opravili usnjarsko delavnico za pridobivanje novih podatkov o usnjarskih orodjih. Po uvodnem pozdravu voditelja **Mirana Aplinca** sta spregovorila tudi **Drago Koren**, direktor občinske uprave Občine Šoštanj in **Tanja Verboten**, direktorica Muzeja Velenje. Srečanje se je nadaljevalo s podelitvijo posebne zahvale in priznanja **Marjanu Kirbišu** iz Ljubljane in

Rafaelu Kopusarju iz Škal za večletno sodelovanje pri vsebinski zasnovi muzeja in zbiranju premične kulturne dediščine s področja usnjarstva.

V nadaljevanju je kustos Miran Aplinc podal poročilo o delovanju muzeja v obdobju od 2009 do 2022. V poročilu je bilo izpostavljeno poslanstvo muzeja, po katerem muzej zbira, evidentira, dokumentira, hrani, raziskuje in proučuje premično snovno in nesnovno kulturno dediščino usnjarstva na celotnem področju Slovenije in jo predstavlja javnosti. Muzej ima danes dve razstavi – Usnjarstvo v Šoštanju in Industrijska predelava kož v usnje. V trinajstih letih delovanja muzej beleži pomembne pridobitve, opravlja strokovno delo in izdaja strokovne publikacije, postavlja občasne in gostujoče razstave, izvaja pedagoške programe in prireditve, kot so Klepeti pod Pustim gradom, Poletni filmski večeri, predstavitve, predavanja in drugi dogodki. Poročilo o delovanju muzeja je občinstvo sprejelo z odobravanjem.

V nadaljevanju je Miran Aplinc predstavil možnosti za razvoj Muzeja usnjarstva na Slovenskem v II. fazi. Izpostavil je pogled muzealcev v prihodnost, to je postavitev II. faze MUS in postavitev novih mu-

DR. MIRAN APLINC

Srečanje usnjarjev

Foto Tanja Verboten

Srečanje usnjarjev

Foto Tanja Verboten

zejskih razstav. Muzej naj bi se v prihodnosti širil na degradirano področje bivšega tovarniškega področja v smeri proti Glavnemu trgu. Za uresničitev idejne zasnove razvoja bodočega muzeja je Občina Šoštanj v proračunu za leto 2022 že rezervirala določena namenska sredstva. Spričo smelih načrtov so v naslednjih letih muzejski delavci pred obsežno vsebinsko nalogo za postavitev muzejskih razstav. Srečanje usnjarjev se je nadaljevalo s predstavitvijo knjige Usnjarske zgodbe avtorja Jerneja Hozjana. Ob koncu se je letošnje srečanje usnjarjev nadaljevalo v neformalnem vzdušju. Srečanja usnjarjev so pomemben doprinos h krepitevi znanstev in odnosov s predstavniki nekdanjih središč usnjarstva na Slovenskem, ki so leta 2009 zaupali nalogo zbiranja usnjarske kulturne dediščine prav našemu muzeju v Šoštanju. Slednji že nekaj let spremljajo delovanje muzeja usnjarstva, dajejo strokovne usmeritve in pomagajo pri zbiranju usnjarske dediščine. Prav zaradi tega je njihova vloga neprecenljiva. Pomembno je tudi sodelovanje s strokovnim matičnim Tehniškim muzejem Slovenije, ki je nalogo zbiranja nepremične kulturne dediščine s področja usnjarstva že pred leti prepustil Muzeju usnjarstva na Slovenskem v Šoštanju. Vse povedano predstavlja za delavce muzeja in lokalno skupnost veliko odgovornost in cilje za prihodnost.

Iz zgodovine

Ne morejo povedati, kdaj bom umrl, lahko pa rečejo, da ne bom ozdravel

Sanatorij Topolšica 1925/26 skozi pisma tamkajšnjega bolnika – hrvaškega pesnika in esejista Đure Sudeta

Med znanimi literati, povezanimi z zdraviliščem Topolšica med obema vojnama, se navadno omenjata dva srbska: Branimir Ćosić, ki je kot bolnik tu pisal svoj najboljši roman Pokošeno polje (1933), ter Desanka Maksimović, ki je med vojnama v Topolšici obiskovala svojega brata, zdravnika dr. Bogoljuba Maksimovića in leta 1954 izdala roman Odprto okno z motivi iz sanatorija v medvojnem času in življenja tedanjega šef-zdravnika dr. Savića. Doslej prezrta pa sta bila hrvaški literat Đuro Sudeta, ki se je zdravil v Topolšici (njegova pisma in pesmi iz Topolšice) ter Slovenec Mirko Kuncič, ki je tu uradoval (spomini Krivulje življenja).

Đuro Sudeta (1903–1927, samo 24 let!), hrvaški pesnik in novelist, je ena najzanimivejših osebnosti v hrvaški književnosti med obema vojnama, na presečišču pozne simbolistične in neoromantične poetike z ekspresionizmom. Službo učitelja je nastopil spomladi 1923 v kraju Virje. V tej podravski vasi je razvil plodno kulturno dejavnost, urejal humoristični list in knjige ter izdal svojo prvo pesniško zbirko 'Po osamljenih stazah' (1924): sam jo je sestavil in natisnil na malem tiskarskem stroju. Druga zbirka pesmi je bila 'Hišice v dolini' (1926). V slabih osmih letih literarnega delovanja je napisal okoli tristo pesmi in približno dvajset proznih del: zgodb, novel, črtic, feljtonov in humoresk; njegovo najvidnejše književno delo je fantazijska povest Mor. Zbir njegovih pesmi, proze in pisem je izšel posthumno; njegova dela še vedno izdajajo, njegove pesmi še vedno veljajo za vrhunce hrvaškega pesništva, povest Mor ter izbor njegove poezije so del obveznega bralnega programa na Hrvaškem. Po njem je poimenovana mestna knjižnica v Garešnici; ima posebno spletno stran na Hrvaški e-knjižnici, kjer je njegovo delo dostopno v digitalni obliki; v občini Ivanska so od 1991 potekala vsakoletna srečanja v pesnikov spomin, od 2014 pa je to vsakoletna kulturna manifestacija »Dnevi Đure Sudeta« med 10. in 30. aprilom. Zbornik znanstvenega srečanja o Sudeti (Bjelovar 2005) je spremenil dotedanjo percepcijo o njem kot introvertu, umaknjenem od sveta, javnosti in ljudi, izgubljenem v melanholičnem egocentrizmu – izpostavil je Sudeta kot energičnega, angažiranega intelektualca, s temperamentom ostrega polemika, (avto)ironičnega, iskričevega in humorističnega.¹

Gimnazijo in učiteljske je Sudeta končal v Zagrebu. Bil je reven, živel je večinoma od miloščine, v vlažnih kletnih najemniških sobah brez svetlobe in toplote, na hrani v samostanu in pri milostnih sestrah v bolnišnici, ministrant iz nuje: kmalu je zbolel za tuberkulozo in že v četrtem letu gimnazije (danes osmi razred osnovne šole) pljuval kri. Bolezen je napredovala, kot maturanta učiteljska so ga prvič sprejeli v bolnišnico. Po prehladu konec leta 1924 se mu je stanje močno poslabšalo. V zdravilišču Topolšica se je zdravil od konca junija 1925 do aprila 1926. Tu je spoznal študentko Katarino Kristič, posvetil ji je zbor pesmi. Njegova številna pisma sorodnikom, prijateljem, piscem in kulturnikom so neposredni, živ pogled v sanatorij Topolšica: v danes domala nepredstavljivi svet tuberkuloznih, spogledujoč se s smrtjo. Pričajo o zgodnjih načinih zdravljenja otrok v Topolšici; o strahu, da si ne bo več mogel plačevati dragega zdravljenja; o dnevnem režimu; o preganjanju praznoverja glede številke 13; prinašajo zgodbe iz življenja bolnikov, ki po večletnem zdravljenju niso več znali živeti v svetu izven sanatorija. (Iz pisem so izbrani le najpovednejši drobci glede bolnišnice.)

26. 6. 1925: Pravkar sem prejel potrditev za Topolšico. /.../ Potujem jutri, 27., v soboto /.../

29. 6. 1925: Včeraj sprejet, danes pregledan, in šele sedaj sem uvidel, kako sem bolan. Ne bom prišel prav hitro ven. Šef mi je rekel, da bom ostal okoli 6 mesecev! Pacientov [je] okoli 30. Po dva v sobi. Toliko na hitr'co, ker ne smem pisati.

4. 7. 1925: Pošiljam svojo sliko in svojo sobo, mojega soležečega Slovenca, doktorja Esta, sestro in negovalko. Vse je spet po starem. Ležim – po malo pljuvam kri – zdravniki pa trdijo, da je iz nosu. Sicer mi je pa lepo, ker se slepim! Berem, jem, spim – obiskujem gospode in gospodične, čas pa leti kot ptica.

5. 7. 1925: Prejel sem Tvoj list, vesel, da imam kaj brati, puščen v tej sicer simpatični sobi. Čudi me, da ni nič iz Kamnika, kajti Gorski Kotar je zelo drag, mnogo dražji kot slovenski kraji, vendar iz zdravstvenega vidika globoko zaostaja za Slovenijo – pa tudi višina je za bolne na pljučih previsoka. Topolšica je 386 m visoka, pa je že kdo ne prenaša. Škoda, da je država izdala najstrožjo uredbo, da nihče bolan ne sme biti niti v Šoštanjju, niti v vasi okoli nas v hribih. / Prej je bilo tu polno bolnikov in izletnikov, posebno v Šoštanjju – od koder so se vsak dan sprehajali pol ure v Topolšico. Sedaj brez posebnega dovoljenja niti zdrav ne smeš dopustovati v Šoštanjju. Neprerasta ležim in se ne smem premikati. Temperatura je neprenehoma 37,4, zato ne smem hoditi ven kot drugi. V tem času se zabavam z branjem in opazovanjem iglastega gozda. Moj bog, kaj bom, če ne ubogal? Takaj, ko sem prišel sem, mi je že prinesla sestra obrazec, kjer sem se pod grožnjo denarne kazni pisno zavezal, da se bom strogo držal reda in nalog. Danes so mi prinesli narisana pljuča in napake; verjemi mi, kolikor sem bil

ROK POLES

do sedaj flegma, se jih v resnici bojim pogledati. To je strahota! Celotno levo krilo mi je propadlo. Prav zanima me, kako bom sploh izgledal čez 6 mesecev! Po moji sodbi me niti 24 mesecev ne bi pozdravilo, posebej, ker imam vse manj teka. /.../ ne vem, kako se bom izvelel iz te kaše. Sumim. / Veš, zdaj ležim in ne morem veliko povpraševati, kako bi bilo, če bi tudi ti prišla, za pol cene, kajti prazne postelje so, ampak bomo pa poskusili sem strpati Berislava. Odraslih nas je 56, otrok pa preko sto. Sami mali otroci. Zanj bi bilo to življenjsko vprašanje in edini način, da se najlaže pozdravi /.../ Pri nas je krasno, toplo vreme, pa tudi ko ni, je na verandi lepo. Sicer precej ugodno, tudi zdravniki so kar prijazni. Jutri pričnem prejemati injekcije. Tako mi je obljubil zdravnik. Hrana je izvrstna /.../ Zdravila se plačujejo ločeno. /.../ Med nočnim spanjem morajo biti tako okno kot vrata na balkonu odprta. Red je tak: vstajanje ob 7, ležanje na zraku od 9 do 12, do druge [ure] prosto, od 8 do 9 ležanje, pa v posteljo. Vsak teden se tehtamo. Zdravnik prihaja vsak dan ...

7. 7. 1925: Tu nameravam ostati morda do božiča. Ali morda še dlje. Sicer ne smem nič delati. Razmišljam o drugi zbirki pesmi pod naslovom »Hišice v dolini«. /.../ Imam popoln mir. Ne smem se gibati ali kaj početi.

12-a. 7. 1925: Pri nas v sanatoriju ni številke sobe 13, datum in tudi številka sobe se šteje 12-a, in tako moram tudi sam – držeč se vseh predpisov – namesto '13. julija' napisati '12-a. julija'. Toliko, da razumeš tole zgoraj. /.../ Tu je težko. Za drugi razred moraš po odredbi čakati 6 mesecev, za prvi razred mesec in dva dni, pri čemer v prvem razredu ni nobenih popustov, prednost pa je le ta, da sam spiš, hrana pa je povsem enaka kot v drugem razredu, čeprav oni plačajo dnevno 150 Din, mi v drugem (s popustom) pa 50 Din. /.../ V teh dneh bi na poziv vodstva morala priti šestorica, ki je čakala 6 mesecev, pa je bilo do danes obveščeno vodstvo, da jih je pet od šestih umrlo. Kar se tiče zdravljenja za Berislava, ni možno, pa tudi ti se ne bi strinjala s takšnim zdravljenjem. Vsi otroci so v eni baraki, ki nima niti oken niti vrat. Vse je odprto, enako za veliko noč, petrovo in božič. Voda zmrzuje v skledah, pa se vrat ne sme zapreti. Zdravljenje je povsem enako kot pri odraslih. Ob 8 vstanejo – do 9 se igrajo. Ob 9 zajtrkujejo. Od 9 do 12 ležijo na verandi. Ob 12 kosijo. Do 2 pojejo in se igrajo, od 2 do 4 spijo in ne smejo govoriti; od 4 do 5 igra, od 5 do 7 ležijo na verandi. Ob 7 jedo. Od 7 do 9 ležijo na verandi, potem pa v posteljo. No, vidiš, to vse pri njem ni mogoče, sploh, če je doma in si ti z njim. Tu so otroci [stari] 3–5 let, ki po pet mesecev ne vidijo staršev, pa so tako veseli, kot Berislav gotovo ni. Ko pa gredo domov: debeli, buckasti, zdravi. /.../ Tu jih je 120! – večjih in manjših – in otroci so (bodimo iskreni) vsi enaki: vsi imajo nagon k igri, tolčenju, skakanju – in se izvrstno znajdejo in so izredno zadovoljni. / Dobi-vam terpihin injekcije. Pridobil sem 75 dkg na teži. Julij: Kar se tiče poti k meni, da bi prišel brat, mis-

lim, da ni smiselno, kajti to precej stane, pa tudi spati je treba. Poleg tega se je potrebno peljati z avtomobilom od Šoštanja do Topolšice. To stane najmanj 100 forintov. Ni dosti, pa vseeno. / Tu mi je precej lepo! Je drago, pa tudi zdravila so draga. Zdravi se moderno in imajo precej uspeha. Hrana je kot v sanatoriju. Imamo 5 obrokov. /.../ Tu bom ostal, dokler bom lahko plačal in dokler mi dolg ne preseže plače, potem pa, kamor bo Bog hotel.

27. 7. 1925: /.../ prav danes je mesec dni, kar sem prišel sem – /.../ počutim se ne prav nič bolje, kot sem se počutil pred prihodom. /.../ mi je povsem vseeno, kako dolgo bom takole živel. Sem zelo vesel in zelo nesrečen človek. /.../ Kot sem rekel, ne gre dosti na bolje, pa mi je včeraj rekel šef, da mi bo dal »pnevmotoraks«; pravi, da ne upa, da bo uspel, kajti pri pnevmotoraksu popljučnica ne sme biti zraščena, pri meni pa je, a da bo vseeno poskušal, in če uspe, da bom do božiča povsem zdrav. Kot vidiš, je moje življenje odvisno od naključja. Preklete naključje! Koliko jih je pogubilo in koliko rešilo! Pri meni bi bil pnevmotoraks medicinsko idealen, ker imam desno stran povsem zdravo! No, ne upam prav dosti in tudi on ne upa. Pnevotoraks, to je način zdravljenja z zrakom. In to zelo uspešen način. Pri mnogih prav rešiteljski. Določena količina zraka se vtisne v bolno pljučno krilo pod popljučnico.² Posledica je ta, da se pljučno krilo vse bolj stiska, dokler končno ne preneha delovati in da diha kot bi bilo mrtvo: na ta način se bolezen ne more več širiti, rane se hitro zacelijo, ker se bacili ne morejo množiti, pod zrakom pa usihajo in umirajo. To vpihovanje se ponavlja, dokler pljučna ne ozdravijo in lahko neovirano sama delajo. Za ta čas delajo pljuča samo na drugi polovici, ki seveda mora biti zdrava. Če so pljuča zraščena z opno, se stiskanje ne more izvesti in operacija navadno ne uspe. Po operaciji, če uspe, se tri tedne leži v postelji, kasneje pa vedno po 1 dan. Vidim paciente, pri katerih je to čudovito uspelo. /.../ Nedavno je odšel nekdo, ki je za vedno izgubil eno pljučno krilo, drugo pa je rešil. Dobro se počuti in zdravniki so mu rekli, da je popolnoma zdrav in se mu ni treba ničesar bati. /.../ Do sedaj sem prejel 4 injekcije »terpihina«, včeraj so mi žgali nos z lapisom. Poskusil bom tudi pnevmotoraks. Pred pnevmotoraksom moraš podpisati reverz, da pristajaš na operacijo. Sicer ti je ne izvedejo. Čakam ga, ker mi je to rešitev. Jutri mi ga bodo poskusili dati. Danes bom podpisal reverz, potem pa: kar dasta Bog in sreča junaška. Sicer je vreme precej spremenljivo. Dež in sonce – sonce in dež. Hrana [je] dobra, pa tudi dosti je je. Če pnevmotoraks ne uspe, mislim, da bom lahko vstal. Berem časopise in knjige in tako mineva čas. V sobi ležim z odvetnikom Slovincem, pa včasih tudi polemizirava. /.../ Največ pacientov prihaja iz Srbije, Bačke, Banata, nato s Hrvaške, nekaj manj iz Slovenije, najmanj jih je iz Dalmacije in Primorja. Čas mi mineva zelo hitro, ta mesec [je bil] kot en dan.

6. 9. 1925: Zelo me bo veselilo, če me obiščete in hkrati vidite, kako izgleda Slovenija in dom profesionalnih kašljavcev in pljuvavcev, ki upajo, da se bodo pozdravili, ker je v najnovejšem času najdeno eno zelo uspešno sredstvo [proti tuberkulozi], to pa je – smrt! Odslej ne bo več tuberkuloze. Čas je že, ali ne! / Po »hišnem redu« je dovoljeno branje, vendar na žalost zelo slabo berem slovensko, pa nimam česa /.../

6. 9. 1925: V sanatoriju je zelo strogo, biti v njem, pomeni iti skozi še eno javno šolo z brutalnimi učitelji. Tu se krega in dajejo pohvale kot koriander na zabavah. Pa ne le to! Berejo se pesmi. Po malem se flirta. Imajo tudi šaljivi sanatorijski list (s karikaturami in drugimi drobnarijami) /.../ tu je nekaj stavkov iz uvodnika (rokopis, kakopak, kajti tiskarne ni). »Najboljše zdravilo proti tuberkulozi je – smrt.« /.../ Če me od tod pošljejo v bolnišnico (to pomeni: ni zdravila zate) /.../

29. 9. 1925: Moje zdravje tako tako. Še diham. – Sicer precej lepo. Zdaj malo dežuje, pa kartamo, igramo, pajemo in po malem pljuvamo. To je naš poklic.

Topolšica, ko je tu bival Đuro Sudeta (Sudeta, Proza II, str. pred 209)

10. 10. 1925: Zelo strogo je in lahko pišem le ob določenem času. /.../ Poskušali so s »pnevmotoraksom«, ki seveda ni uspel zaradi silnih zarastlin. Če bi pnevmotoraks uspel, tako so mi rekli, bi lahko celo ozdravel. Tako pa ne morejo povedati, kdaj bom umrl, lahko pa rečejo, da ne bom ozdravel. /.../ Sicer so tu zelo zanimive reči, pa tudi položaj je čuden in zanimiv. Tu je zbor vseh mogočih ljudi in nazorov, intelektualcev in delavcev vseh razredov z vsemi mogočimi prepričanji. Vsi živimo kot ena družina – skupaj se veselimo, skupaj pa tudi čutimo strah, kadar nas kdo zapusti.

Oktober 1925: Pri nas je sicer lepo vreme. Zdravje po starem. Zabave je veliko, precej nore. Vse ima prav vonj po smrti in po sanatoriju. Pacienti se menjajo na veliko. Plačilo je znižano s 50 na 40 Din. Hvala Bogu, si vsaj lahko malo oddahnem. /.../ Prav zdaj izdelujem nov šaljivi list. Motijo me na verandi, pa moram nehati.

Đuro Sudeta v bolniški postelji v Topolšici (Sudeta, Proza II, str. za 240)

17. 12. 1925: Ostal bom do 15. januarja.

19. 12. 1925: Sprašuješ me za Katjošico, kdo je! To ni kak izmišljen lik. Je sušičaca Srbinja iz Pančeva, študentka agronomije. Zelo ljubo dete, v katerega sem se zaljubil, če se jetičnik moreš zaljubiti v jetično dekletce. Od nje sem zelo veliko pridobil. Govori francosko, rusko, nemško, madžarsko in nekaj špansko. Prevaja

in razlaga mi Verlaina, Baudelaira, Zolaja in naj-sodobnejše današnje pisce. Prej je bila v južni Franciji, nato v Davosu v Švici, sedaj je tu. Njena mama je nekakšna milijonarka, vendar se boji ot-roka, ker je jetičen, pa jo pošilja stran od sebe po sanatorijih.

1. 1. 1926: Moje stanje se je naglo poslabšalo. Izvrgel sem večjo količino krvi. Saj ni čudno. Kronična stvar. Tako pravi. / Nisem se še spovedal. Sinoči sem dobil kalcij injekcijo v veno. Nič. Vse kot prej. Hvala Bogu. / Ne vem, zakaj me ljubi Bog tako dolgo drži, da se mučim, če tako ni nobene koristi od mene. V breme sem sebi in drugim. Trošim, a nič ne pridelam. / V teh 6 mesecih – dvakrat sem šel ven iz stavbe po 15 minut, ostalo pa vse leži – leži – leži – pa nič. / 10. tega meseca moram nekam. V sanatoriju ne morem biti dlje kot 6 mesecev. / Ali domov? (ampak kje je moj dom?) ali pod ledino. To bi bilo najbolje. / Tu je diagnoza: Đ. Sudeta trpi za kronično, indurativno, cerotično in kavernoitično ftazo. Poskušal je umetni pnevmotoraks – ki zaradi zarastlin ni uspel. /.../ Ko bom (če bom?) potoval v Virje, se vam javim, pa se lahko srečamo na kolodvoru, če pa ne – vam bo javil sanatorij – ali šoštanjaska občina za pogrebni strošek.

Februar 1926: Včeraj in predvčeršnjim sem pljuval kri. Včeraj popoldne so mi spet poskušali dati »pnevmotoraks«. Ležal sem pol ure – pa je šlo le 40 cm³, torej nič! / – Dejal je, da bo v teh dneh spet poskušal. – Če ne – potem bi moral na operacijo. / Dobil sem novico, da sem premeščen v Šoštanj. Seveda ne bom šel. /.../, ker šola ni zame, to mi je »šef« dejal v tih dneh.

13. 3. 1926: Dan mi ni tako lep kot večer in noč. Rad imam, ko ugasnejo luči in je vse tiho – tiho, da ne slišiš niti lastnega dihanja. To mi je sreča in domišljije so v teh trenutkih tako sladke, da zapljuskajo vsi čuti. / Ko pa je spet prišel dan, sem se spet spomnil sebe, vsega okoli mene. Iste bolečine in misli kot včeraj, isti ljudje in iste besede. /.../ In tako so minevale stotine mojih dni, stotine sterilnih in neplodnih dni: brez akcije, brez dela – največje radosti vsakega človeka. Ah, saj ni težko biti bolan, težko je čutiti, da si v breme drugemu, da ne moreš delati, delati, delati! To je neznosno, kot so neznosni tudi možgani, ki mi sedijo v glavi, da me pripeljejo do takih zaključkov in do take duševne depresije. Še težje pa je, ko čutiš, da to mislijo tudi drugi, ampak se bojijo, da bi ti to rekli, misleč, da se lahko to zgodi tudi njim. Gledati okno in skozenj košček gore in neba, sivega in koščenege. Vedeti: zunaj je pomlad, zacveteli so rumeni jegličji, in biti statist iz koledarja, in se ozirati nazaj, nazaj, in iskati v preteklosti slasti in užitke svobodnih pomladi. Ja, spomini; ker ni nič slajšega od spominov, ampak ni tudi nič boljše-šega od spominov! Evo, to smo mi: ljudje in otroci spominov, silhuete, sence, sence bolečin, ki ponoči krasijo hladne sanatorijske stene. Mi nismo za življenje. V Davosu je bil 1920 nek mladi Čeh. 10 let je preležal zaradi tuberkuloze. Ves njegov svet je bila sobica s številko, romani, zdravniški nasveti in mir. Deset let je ležal ta mladenič kot Job, da bi lahko kasneje živel med svojimi ... Ko pa so ga po desetih letih poslali domov z diagnozo: praktično zdrav, se je po mesecu dni vrnil – – – Kaj je? – Ja, mladenič je pozabil, kako se živi! Ni več znal živeti med tistimi, ki se imenujejo 'zdravi'. Bili

so tuji njegovi duši, njegovim občutjem, bil je tujec med njimi ... Mi lahko razumemo sebe. Naš smeh, ironijo, šale, probleme, žalost; vse to razumemo, a se bojimo življenja izven teh sten. /.../ Sam se, če sem iskren, zelo malo ukvarjam s svojo boleznijo. Zdravnikom verjamem in ne verjamem (po razpoloženju). Tudi njim ni prav dosti mar. Opravljajo dolžnost – in to je vse!³

Konec aprila 1926 je bil Sudeta operiran v Zakladni bolnišnici v Zagrebu: prerezali so živec, da bi pljuča manj delala. Zdravljenje ni uspelo. Od januarja 1927 Sudeta ni več vstal iz postelje, 30. aprila 1927 je umrl v bolnišnici v Koprivnici, star 24 let. Nekaj mesecev za njim je umrla tudi njegova topolška ljubezen Katarina Kristič. Ivo Horvat, eden najboljših prijateljev pesnika, je zapisal: »Ko so ga v sanatoriju v Topolšici prijatelji tolažili in mu govorili, da se bo kmalu s topolških pobočij vrnil v rodno nižino in si zgradil svojo hišico v dolini, je znal odgovoriti s prikrito žalostjo: »Ja, zgradil bom čudovito hišico, vilo, malo niže,

dva metra niže. Imela bo ravno streho kot na plantažah in že živi kozica, ki bo na njej pasla travo. Samo počakajte, da pride pomlad!«/ Tudi v Topolšici je razveseljeval ves sanatorij. Tam je na roko pisal in lepo ilustriral lokalni humoristični list [»Saljiva pošta«, ki je krožil iz sobe v sobo in vnašal svežino v monotonijo bolnišnice. Bolni tovariši so se radi zbirali okoli njegove postelje, ker so tam pozabili na svoj težki položaj. S kljubujočim humorjem je znal prikriti svojo notranjost. Vendar, kakor je njegova bolezen napredovala, se je njegova živahnost spreminjala v resignacijo, ublaženo s krščanskim potrpljenjem. / Ko sva se nekoč srečala v Topolšici in mi je pripovedoval intimne drobce iz svojega življenja, ki je bilo težko, zelo težko, so se njegove oči orosile. Ležal je v postelji in tiho jokal. Zunaj je pihal veter in je šumelo drevje. Bolnišnična soba in vonj lizola. Odboj rumenkaste luči v ogledalu. Mrak se je spuščal, moj prijatelj pa je čutil, kako ugaša tudi njegovo življenje.«⁴

Še poskus prevoda treh pesmi Đure Sudeta, vezanih na Topolšico: prva je posvečena njegovi topolški ljubezni, druga je z jegličem, ki ga omenja v pismu 13. 3. 1926.

Literatura (vse dostopano 7. 10. 2022.): <https://zagrebicka-stvarnost.myshopify.com/products/mor-izbor-iz-poezije-duro-sudeta>. <http://library.foi.hr/sudeta/index.php>. <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=58634>. <https://lektire.skole.hr/autor/duro-sudeta/>. <https://knjiznica-ds-garesnica.hr/>. <https://www.alfa.hr/vijest/djuro-sudeta-pejzazni-i-krscanski-motivi-u-pjesmama-i-moru>. <https://www.glas-koncila.hr/mladi-pjevac-himne-vjere-30-travnja-1927-umro-pjesnik-duro-sudeta/>. <https://shop.skolskaknjiga.hr/mor.html>. <https://ivanska.hr/dani-dure-sudeta/>. <https://core.ac.uk/download/pdf/286052851.pdf>. <https://www.matica.hr/kolo/527/uro-sudeta-kao-pripovedac-27343/>.

Mirko Kunčič: Na vrtu na smrt obsojenih Afera v Državnem zdravilišču Topolšica leta 1922

Leta 1991 je v reviji Prešernove družbe 'Srce in oko' izšlo dotlej neobjavljeno besedilo iz zapuščine Mirka Kunčiča: 'Krivulje življenja III'. V poglavju 'Na vrtu na smrt obsojenih' opisuje dogajanje v Sanatoriju Topolšica, kjer dela 'uradnik Mirko' – čeprav avtor piše v tretji osebi, je ta uradnik on sam, to so njegovi spomini na službovanje v Topolšici, to je osebni pogled priče na afero, ki je odnesla tedanje vodstvo sanatorija.¹

Mirko Kunčič je pisal predvsem za mladino, izdal je več knjig pravljic, ljudskih pripovedk, bajk, pesmi in gledaliških iger. Rojen je bil 12. 12. 1899 v Lescah pri Bledu, v hiši »pr' Kavc« na številki 4. Njegov oče Jožef je bil železničar. Družina s štirimi otroki se je preselila na Dovje, kjer je Mirko preživljal otroštvo, obdan z bajkami o mitoloških bitjih triglavskega pogorja. Komaj je začel hoditi v šolo, mu je umrla mama Cecilija. Začel je obiskovati gimnazijo, a je ni mogel dokončati: plača očeta železničarja je bila prenizka. Poklicali so ga k vojakom, po treh mesecih so ga zaradi bolezni odpustili. Vrnil se je domov in se spoznal z industrialcem Medicem, ki mu je uredil službo uradnika v sanatoriju v Topolšici. Pretresen od trpljenja tuberkuloznih bolnikov jim je poskušal olepšati življenje: zanje je prirejal glasbene in literarne dogodke, z nji-

mi je uprizarjal igre. V Topolšici je začel pisati pesmi (najprej resne, nato mladinske) in jih objavljati v revijah: dosegel je velik uspeh, do druge svetovne vojne je veljal za najboljšega, najustvarjalnejšega mladinskega pesnika, veliko pesmi je bilo tudi uglasbenih. Po odhodu iz Topolšice se je posvetil časnikarstvu: do druge svetovne vojne je uredjal mladinsko stran dnevnika Slovenec, rubriko 'Kotičkov striček': objavljali so otroška pisma in odgovore nanje, svoje mladinske pesmi in črtice, z ilustracijami. Svoja dela je bral tudi po radiu. Pred vojno se je poročil s Tilko, upravnico Slovenca v Celju, in se preselil v Celje. Nemci so ga po zasedbi Celja izgnali, odtlej je živel v samostanu Stična na Dolenjskem, nato v Ljubljani: v letih 1943/44 je bil tiskovni referent na ljubljanskem Magistratu pod županovanjem Leona Rupnika. Ob koncu vojne, maja 1945, je z drugimi begunci zbežal na Koroško, leta 1948 se je kot politični begunec preselil v Argentino: do upokojitve je bil vratar v tekstilni tovarni, bil je najpriljubljenejši pesnik emigrantskih osnovnih šol. Nikoli se ni vrnil v domovino, vendar je bil s srcem ves čas v Sloveniji. Umrl je 2. 12. 1984 v Buenos Airesu

Krivulje življenja III

Na vrtu na smrt obsojenih

Kadar človeku sedanost le še malo pomeni, bodočnost pa je zanj dim, ki ga prva sapica razblini – se vrača v preteklost. /.../ Zgodba, ki jo pišem, se je začela ob božiču in končala ob božiču. Vsi, ki v njej nastopajo, so že zdavnaj mrtvi – razen enega [= pisca samega].

1.

Bil je človek – kdo bil in kje je zdaj, ni važno –, ki ga je življenje vijugasta pot zanesla v kraj, ki so ga nekateri imenovali vrt na smrt obsojenih. Dolgo je že tega, domala pol stoletja [1922 + ok. 50 = ok. 1972?]. Postal

Gospodični Katarini Krističevi

I. Preludij

Male žalobne snežinke drsijo kraj mojega okna v somrak. Male žalobne snežinke drsijo, dokler se vsi vrhovi v njih ne utopijo. Ko utone poslednji vršak, še sam z njim zaihtim v somrak.

Rojstvo pomladi

V belih oknih se kakor v zrcalu dan ogleduje skozi vejice bora. Lepi jeglič privzdignil je glavo: v pomlad se odela je gora! A spodaj, v dolini globoko – globoko, na postelji beli, v prezračeni sobi dete duši se v krvi; ne ve, da se je zjutraj na sonce skozi zimzelen prebil lepi jeglič, ah, jeglič prvi. In kaj bo vprašal ta strmeč pogled, v ledu mrtvega telesa in bolesti vsej; kaj vprašal bo o rožah in ljudeh – v sobi, Bog je ob njej.

oltarjem. V zdravilišču jih je malo umrlo; neozdravljivo bolne so pošiljali domov ...

Uradnik ni bil človek, ki bi na te begajoče žive sence ljudi gledal z ravnodušnimi očmi. Globoko usmiljenje do te telesne bede ga je obšlo. Zarotil se je, da jim mora po svojih močeh olajšati bivanje v kraju, nad katerim visi Damoklejev meč.

»Nekaj moram storiti zanje!« je sklenil.

In je priredil v zdraviliščni dvorani nekaj kulturnih večerov, na katerih je bral tudi svoje pesmi, tako žalostne, da so bile podobne orientalskim naricalkam ... Uspeh je bil porazen.

»Nekaj vedrega, zabavnega jim moram nuditi,« se mu je v iskanju utrnila misel.

In so uprizorili Milčinskega igro Vesela igra o žalostni princesi. Sam je igral princa, princeso pa Slovenka – v tretjem stadiju tuberkuloze ...

To je vžgalo. Bilo je smeha in odobravanja na pretek. Potem se je spomnil, da ima Šoštanj dva prijatelja, učitelja, ki sta znala dobro ubirati strune na gosli. Povabil ju je, naj obiščeta zdravilišče in kak večer priredita za bolnike koncert. In res sta prišla in v ubranem duetu pod zvezdnatim nebom tako miloglasno zagrata nekaj slovenskih pesmi, da so bili mnogi ganjeni do solz. Za slovo sta zaigrala hrvaško uspavanko.

Toda že ob uvodnih zvokih se jima je pridružil mehki sopran Hrvatice, ki je občuteno pela: »Tiha noč je, moje zlato spava, blijeđi mijesec jo srebrnom obasjava. Tiho pojte, miljeni slavuji, da se moje zlato ne probudi.«

Tisti večeri so bili prelepi, da bi mogli trajati večno. Idile je bilo kmalu konec. Trda roka je posegla vmes ...

[Insert o treh neozdravljivih bolnikih, šestnajstletni Dalmatinki Blaženki, Kamničanu Ivanu in Ljubljanki Anici]

2. Življenje v zdravilišču se je kar čez noč preokrenilo. Nekega dne se je pripeljal srbski zdravnik dr. Savić. Trdili so, da je sam tuberkulozen, zato smo ga vpisali v seznam bolnikov. Tisto je bilo v usodnih časih, ko se je politika v Beogradu tako čudno pletla, da so nekateri prenapeteži hoteli iz slovenskega naroda napraviti – pleme. Prva žrtev te nove centralistične politike je bil zdraviliški ravnatelj, ki je bil premalo državotvoren. Njegovo mesto je zasedel človek, ki je ob vsaki priložnosti blatil Slovence – sam Slovenec. /.../

Nihče od slovenskih in hrvaških bolnikov ni slutil, da se okoli novega »bolnika« dr. Savića zbira gruča ljudi, ki že pripravljajo zahrbtno zanko za drugo slovensko žrtev: za šefa – zdravnika dr. Drobniča, specialista za pljučne bolezni, ki je s takšno vnemo in prirojeno dobroto skrbel za svoje varovanje. Bil je globoko veren človek in zaveden Slovenec.

S pomočjo nekaterih v velikosrbskem duhu vzgojenih fanatičnih študentov in študentk je dr. Savić zasnoval celo zaroto proti dr. Drobniču. Poslal je na zdravstveno ministrstvo v Beograd za lase privlečeno obtožbo o nepravilnem ravnanju dr. Drobniča z bolniki. Nekega dne je zunaj zahupal avto.

»Dr. Štampar iz Beograda!« je ves iz sebe zaklical ravnatelj in planil na cesto.

»Kaj to pomeni?« se je vznemiril uradnik. Slutnja nečesa hudega ga je obšla.

Dr. Štampar je vstopil, novi ravnatelj se mu je klanjal spredaj in zadaj. Seveda je vedel, da se zahrbtna zanka zadruguje nekomu, ki je njemu napoti. Skrbno

je zaprl vrata pisarne za seboj.

In potem so začeli prihajati velesrbsko usmerjeni študenti in študentke, ki jim je gotovo ušlo iz spomina, da so se prišli v Topolšico zdraviti in ne politizirati. Vendar so med njimi manjkali nekateri, ki se niso hoteli pridružiti.

»Preiskava! Zaslisevanje prič, ki hočejo odstaviti dr. Drobniča in na njegovo mesto postaviti dr. Savića!« je uradniku preblisnilo možgane. V gnevu je izpljunil, kar mu je grenkega tiščalo v grlu. »Torej takšna je uradna preiskava! Peklensko enostranska. Niti enega Slovenca, niti enega Hrvata niso povabili za pričo.«

V sveti jezi je planil s stola in storil nekaj, česar po uradnih predpisih ne bi smel storiti: kratkomalo je zapustil pisarno in odhitel navkreber k paviljonom, kjer so bili slovenski in hrvaški bolniki. Hlastno jim je pričel razlagati, kaj se dogaja v ravnateljstvu pisarni. Da ste videli, kako ogorčeno so planili pokonci.

»Sramota!« so kričali Slovenci in Slovenke.

»Izdajice!« so kričali Hrvatje in Hrvatice.

In potem se je za uradnikom uvrstila gosta truma »upornikov« in odkorakala k upravnemu posloplju. Uradnik je potkal na vrata ravnateljstvo pisarne, jih odprl in zaklical: »Nove priče!«

Ob tem klicu je v notranjščini zavladala mučna tišina. Šele čez nekaj časa je osorno jeknilo iz nje: »Še tega je bilo treba. Naj vstopijo!«

Kaj bi še pripovedoval. Uradna preiskava je izzvenela v komedijo. Bilo je mnogo več prič, ki so izpovedale v dobro dr. Drobniču, a vse to ni zaleglo. Zmagal je dr. Savić – dr. Drobnič pa je moral iti ... Ostal je neizbrisno zapisan v srcih slovenskih in hrvaških pacientov – bodimo pravični, tudi nekaterih srbskih.

Pozneje je postal šef Okrajnega urada v Ljubljani; z uradnikom je ostal prijatelj vse življenje. Ko je dr. Štampar stopil iz ravnateljstvo sobe, se je ustavil pred uradnikom, ga srepo premeril od vrha do tal in zarohnel: »Poslušajte, vi, mladi gospod! Poslej vam je prepovedano, da bi še kdaj privatno govorili s pacienti in jim prirejali kake komedije. Govoriti smete z njimi samo službeno tu v pisarni, če si nočete napraviti kakih posledic. Vaš šef je zdaj zdravnik dr. Savić. Ste razumeli?«

Uradnik je nemo prikimal in malodušno sklonil glavo. Komaj je avto s predstavnikom zdravstvenega ministrstva odrdral, je uradnik stopil v ravnateljstvo pisarno.

»Kaj hočete?« se je zdaj ravnatelj. »Nahujskali ste Slovence in Hrvatje, da so pričali za dr. Drobniča. Takšna nesramnost!«

Mirko Kunčič
Akterji

dr. Andrija Štampar

dr. Vasa Savić

»Naj bo karkoli že, gospod ravnatelj – odhajam.«

»Kam odhajate?« je ostrmel.

»Proč. Nočem biti ptiček v kletki.«

»Prav, ampak do novega leta morate ostati,« je hladno pripomnil.

[Nadaljevanje o srbskem bolniku, ki je obtožil gonjo proti dr. Drobniču, in bolnici Milenkij]

Pri Slovincu

Po prostovoljnem odhodu iz zdravilišča v Topolšici sem se znašel brez službe. Prihranki, ki sem jih prinesel s seboj, so skopneli kakor kapljice, ki padajo na pesek in jih veter nasilno posuši.

Spomnil sem se na svojega dobrotnika industrialca Medica. /.../

O aferi so poročali časopisi Tabor (5. 8. 1922), Slovenec (6. 8. 1922: Balkanske razmere v zdravilišču Topolšici) in Jutro (3. 8. 1922: Tako ne gre dalje): o »puču«, anarhiji v zdravilišču in podpori, ki jo je Zdravstveni pokrajinski svet (v Ljubljani) dal dr. Ivanu Drobniču.

Beograjsko ministrstvo je podalo suho službeno izjavo: »Razrešenje dr. Drobniča, šefzdravnika v zdravilišču Topolšica, je usledilo na osnovi pritožbe nad polovico bolnikov radi nerednosti v zdravilišču. Akti o preiskavi se nahajajo pred disciplinsko komisijo. Pokrajinski sanitetni svet v Ljubljani je prekoračil svoje zakonito določene kompetence, ker se je spuščal v pretres zadev, ki ne spadajo v njegov delokrog; zato so njegovi člani bili rešeni svojih dolžnosti in je odrejena nova volitev.« (Jutro, 14. 9. 1922: Še enkrat slovenske bolnice.)

Tako je menjava vodstva v Topolšici odnesla tudi Zdravstveni pokrajinski svet v Ljubljani. S časovne distance pa je prihod dr. Savića v Topolšico pomenil začetek neslutene strokovne rasti zdravilišča, ki se je do časa pred drugo svetovno vojno razvilo v največji državni sanatorij za tuberkulozo, kamor je dr. Savić uvedel najsodobnejše diagnostične metode in najsodobnejše operacijske načine zdravljenja tuberkuloze: bolnišnica se je dvignila na nivo najboljših zavodov v tujini.

Literatura (vse dostopano 8. 10. 2022): <https://revija.ognjisce.si/revija-ognjisce/27-obletnica-meseca/2539-mirko-kuncic>. <https://svobodnaslovenija.com.ar/kontaktiraj-nas/>. <https://prvi.rtvlo.si/podkast/na-danasnji-dan/63/174657967>. <http://nszaveza.github.io/articles/82-moj-oce-1/>. <https://rajze.wordpress.com/avtoriji/>. <http://dar-radovljica.si/Kdojekdo/LE%C5%A0KI%20KDO%20JE%20KDO.pdf>.

Praznik vsi sveti – danes praznik spomina na mrtve in dan vernih duš ali spomin vseh vernih rajnih

Skrben kmet izkoristi vsak lep jesenski dan za spravilo pridelkov s svojih polj in vrtov. Današnja tehnika (traktorji in kmetijski stroji) kmetovalcem omogoča, da ti dela opravijo razmeroma hitro brez večjih telesnih naporov.

V času mojega otroštva smo imeli do spravila pridelkov še posebno skrb, ker so nam te dobrine predstavljale preživetje. S preprostimi kmečkim orodjem smo pridelali in predelali skoraj vse, kar smo potrebovali za takratni način življenja. V trgovini smo kupili predvsem sol in petrolej, ki smo ga nalili v petrolejke in z njimi v dolgih jesenskih in zimskih večerih odganjali temo iz našega skromnega bivališča.

Kljub številnim kmečkim opravilom smo si po večerih vzeli čas za molitev. V času druge svetovne vojne nam je vera v božjo pomoč dajala moč in upanje v lepšo prihodnost.

V oktobru smo se duhovno že pripravljali na praznik vseh svetih, ki ga praznujemo 1. novembra, in tudi na dan vernih duš, ki ga beležimo 2. novembra. V teh dneh smo molili in obujali spomine na pokojne, bolj ali manj znane dobre ljudi, ki si zaslužijo, da so svetniki. Na dan vseh svetih smo se poleg dopoldan-

ske maše tudi popoldne udeležili verskega obreda na pokopališču, ki je bil namenjen vernim dušam. Po krščanskem prepričanju duše umrlih večno bivajo v onstranstvu. Zato smo obujali spomine in molili za sorodnike in znanke, ki so se poslovili s tega sveta. Upali smo, da so duše nekaterih dobrih in vernih sorodnikov in znancev že v nebesih, neki pa morda še čakajo, da jim z dobrimi mislimi ter molitvijo pripomoremo, da bodo z očiščeno dušo stopili v nebeško kraljestvo.

Zgodovina praznika vseh svetih ali dan spomina na mrtve

Vzhodna krščanska Cerkev je praznik vseh svetnikov slavila že v četrtem stoletju, kasneje pa se je to praznovanje preko Galije preneslo tudi v zahodno Cerkev, ki so ga takrat praznovali 13. maja. Razlog praznovanja je bil naraščanje števila imenovanih svetnikov in jih ni bilo mogoče vsakega omenjati v rednem bogoslužju. Tudi število romarjev v Rim je naraščalo, v pomladnih dneh jih je bilo težko nahraniti. Papež Gregor IV. (827–844) je praznik vseh svetih prestavil na 1. november.

Praznik vsi sveti se med verniki in v cerkvenih krogih ohranja še današnje dni. Tudi na državnem nivoju je ta praznik dela prost dan. Spreminja pa se ime in pomen tega praznika.

Zgodovina dneva vernih duš ali spomin vseh vernih rajnih

V katoliški Cerкви beležijo 2. novembra spomin na umrle člane Cerkve, ki se še očiščujejo v vica. Že v Stari zavezi Sveto pismo hvali molitev za rajne. V starokrščanski dobi so se v 6. stoletju v benediktinskih samostanih spominjali rajnih članov na binkošti. To navado je sprejela in blagoslavljal celotna Cerkev. Pobožnost se je najprej razširila po benediktinskih in kartuzijanskih samostanih, v naslednjih stoletjih pa se je udomčila povsod po Evropi.

Po 2. svetovni vojni je v verskih krogih ta praznik ostal. Na državnem nivoju pa je v Sloveniji ostal 1.

JOŽE LEKŠE

november prost dan – dan mrtvih. V teh dneh so bile na obeležjih padlih borcev žalne prireditve, na katerih smo obujali spomine iz druge svetovne vojne. V samostojni Sloveniji je 1. november držani praznik dan spomina na mrtve. Prav je, da gremo v teh dneh na pokopališča in z dobrimi mislimi obiščemo bližnje in daljne prednike.

Rudolph Blättler, lesorez: Občestvo svetnikov z vstanim Zveličarjem, angeli in trpečimi dušami v vica

Foto splet

Intervju Diakonsko posvečenje Roman Kavšak – stalni diakon

V nedeljo, 16. oktobra, je bilo v župnijski cerkvi sv. Jerneja v Vojniku diakonsko posvečenje. Poleg Karla Bezovška in Jožeta Prislana je bil za službo stalnega diakona posvečen tudi Roman Kavšak iz Lokovice pri Šoštanjju, za diakona v pripravi pa fr. Drago Ferencek. Lep dogodek je bil (pogovor delan 17. 10.) za Romana Kavšaka tudi 23. 10. v domači farni cerkvi v Šoštanjju. Zavedamo se pomena in pridobitve za celotno lokalno skupnost ne samo za faro, zato smo ga prosili za besedo. Ker je bil v časovni stiski, smo nekaj naših vprašanj izpustili, da je lahko izrazil bistvo svojega poslanstva.

Foto Walter Kolar

MILOJKA B. KOMPREJ

Kdo ste in od kod prihajate?

Ime mi je Roman Kavšak, prihajam iz združenje župnije Šoštanj, Bele Vode in Zavodnje. Sem samostojni podjetnik in direktor agencije za zavarovalništvo, kjer imamo ekskluzivno pogodbo z zavarovalnico. Z ženo Andrejo sva poročena 32 let, imava sedem krasnih otrok, najstarejši sin Urban je star 32 let, dela že šesto leto v Franciji, Urša, stara 31 let, je poročena, ima tri sinove in deluje kot organistka v cerkvi, tako da sva že tudi stara starša, Ajda, 26 let, je študentka, Ambrož, 23 let, je zaposlen, Zala, 20 let, ravno tako še študira. Ožbej je z 18 leti srednješolec in ravno tako Elizabeta Špela, ki je s 15. leti najmlajša.

Kolikor vemo, je celotna družina vpeta v delovanje v župniji.

Žena je katehistinja, otroci so bili in so še nekateri ministranti in pojejo pri otroškem pevskem zboru, smo bralci beril. Vodim ministrantske vaje in prisrkočim v župniji na pomoč, kjer je potrebno.

Kaj je pravzaprav diakon in zakaj ste se glede na prej naštetu odločili za to pot?

Vseskozi me je navduševal lik duhovnika pred oltarjem. Najprej kot velikega Gospoda in potem njegova ponižnost pred Jezusom in občestvom. Veliko sem se pogovarjal o vlogi stalnega diakona z našimi duhovniki. Čeprav sem včasih razmišljal, da je Bog nekje daleč visoko, v resnici je pa tukaj med nami, v vsakem človeku lahko vidimo Jezusa. Tam nekje v mojih 38 letih sem začutil, da ima Gospod z mano načrte. Andrejo sem vseskozi nagovarjal, dajva nekaj narediti skupnega, da bi se skupaj Gospodu zahvaljevala. Sama je odšla na katehetsko pastoralno šolo, jaz pa na socialno akademijo v Ljubljano. Potem sva hodila na duhovno akademijo v Ljubljano. Hodila sva tudi na biblične večere v Celje k našemu sedanjemu škofu in prav njemu sem govoril, kako me Gospod nagovarja, da bi bil stalni diakon.

Torej kar nekaj let priprav do začetka uresničitve.

Da, potem ko sem dobil napotke, se je pričela moja pot na pripravo stalnega diakona. V oktobru 2017 sem šel na duhovne vaje – osebno spremljanje duhovnih vaj, kjer sem razmišljal, koliko sem ustvarjen po Božji podobi, zakaj sem prišel na duhovne vaje, koliko se bom odprl Kristusu, kaj je Bog v preteklosti storil zame. Lahko rečem, da sem precej ugotavljal, kako bi se še bolj približal Gospodu. Ko je prišel pravi trenutek, sem vedel z vsem svojim bistvom. Božji klic mi je nalagal, da se Bogu iskreno zahvalim in ga oznanjam za vse to, kar mi dopušča, in sem mu resnično hvaležen. Čeprav sem se dostikrat vprašal, ali bom zmogel poleg službe in družine hoditi v Maribor. Z veseljem sem obiskoval pripravo za stalnega diakona. Z mojim vsakokratnim obiskom sem se dodatno izobrazil, slišal nekaj novega, to je bilo tisto, kar sem tudi pričakoval. Bog ne izoblikuje samo mene, izoblikuje tudi mojo družino, prijatelje in znanec in vse, kar je okoli mene. Vedno bolj se zavedam, da bo moje

Foto Walter Kolar

poslanstvo za stalnega diakona dar od Boga in obenem čutim veliko odgovornost do sebe in drugih. Hvaležen sem Bogu, da mi je dopustil, da spoznavam njegovo milost.

Pogovarjala sva se tudi o vašem otroštvu. Izvira že od tam vaša hvaležnost do Boga?

V otroštvu lahko rečem, da mi ni bilo z rožicami poslano. Oče mi je umrl, ko sem bil star pet let in ostal sam s svojo mamo, sestro, ki je osem let starejša in je šla kmalu od doma, staro mamo in gluho teto. Že v otroštvu se bi lahko dogajalo marsikaj posebnega. Kmalu sem se poročil pri 20 letih, danes vem, da sem dobil krasno ženo in z njo sedem zdravih otrok. Zgradila sva si svojo hišo. Občutek imam, da me Gospod v mojem življenju vseskozi obdarja, da mi vedno stoji ob strani in sem mu dolžan, da ga oznamam in se mu zahvaljujem za vse to, kar imam. Po pogovoru z ženo, ali se strinja z mojo prošnjo in željo, da bi v zahvalo Gospodu postal stalni diakon in z njenim da, sem se potem odločil stopiti na to pot. Drugače ne gre, kot da ti žena dovoli, da lahko stopiš na pot stalnega diakona. Andreja mi je bila zelo velika opora pri pripravi mojega poslanstva.

Sedem otrok je redkost v naši družbi. Rekl bi, da je že to posebna milost, da so zdravi. Kako so sprejeli vašo odločitev oni?

Otroci niso vedeli, kaj točno pomeni biti stalni diakon, so me pa ves čas z zanimanjem spremljali in večkrat pokomentirali kakšno stvar. Na koncu je že bilo tako, da so me tudi brusili pri nalogah. Lahko rečem, da smo vsi skupaj zelo veselili mojega bodočega poslanstva in da se veselijo z mano. Skozi moje izobraževanje v Mariboru sem znova in znova pridobival potrditev in še večje zaupanje v Gospoda, saj mi je Gospod v življenju veliko podaril, mi vedno stal ob strani in sem mu dolžan, da ga oznamam. Seveda je to poslanstvo odvisno od vsakega posameznika, kako resno jemlješ stvari.

Kaj vam je v življenju pomembno oziroma kaj vas še posebej navdihuje?

Zelo pomembno mi je prepoznavanje Boga v mojem življenju. Dragoceno mi je to, da ni vse tako hudo, kot je na splošno slišati zunaj. Je pa res, da brez lastnega truda ni nič. Lepo mi je,

kako sodeluje moja žena, kako me podpira, ki že ima izkušnje iz KPŠ-ja in tudi od ostalih kandidatov, ki smo bili prisotni v Mariboru. Prav ta njihova pričevanja, ki jih imam zelo rad, različni smo si in prav ta različnost me je zelo bogatila.

Molitev je zelo prisotna v vašem vsakdanu.

Bogu bi si želel priporočati z molitvijo. Molitev mi je izredno blizu. Predvsem to vidim v družini, ko rečem, da gremo molit, ni nobenih težav, vsi smo za. Težko je sam sebe postavljati v prvo vrsto za zasluge, ker to ni moje delo, ampak Gospod tako hoče. Vsako jutro, ko vstanem, vzamem Magnificat, Besedo med nami in molim. Ravno tako zvečer in še Brevir. Molitev me pomirja in to je tudi odraz očeta v družini, da ostali opazijo. Lahko rečem, da sem žejen molitve. Ne samo, da molim, da tudi tako živim. Če je le možno, greva z ženo vsak dan k maši. Pomembno je, da sva ženo kot eno, potem družina in občestvo. Ta strah, ki sem ga imel na začetku priprave za stalni diakonat, kaj bodo pa ljudje rekli, se umika. Sedaj lahko rečem, da sva z Bogom na dobri poti, sva na ti.

Kaj pa ostala literatura?

Berem zelo veliko krščanske literature.

K čemu boste kot diakon posebej stremeli?

Kot bodoči stalni diakon želim ostati najprej diakon v svoji družini. Moje mesto ni oltarna miza, to je mesto duhovnika, ampak poslan med občestvo k bolelim in ubogim, da bo bolj razumljivo, stalni diakon je na pragu cerkve in zunaj, povezan s cerkvijo in občestvom. Predvsem pa se prepustiti v Božje roke. Zavedam se, da ponižnost in služenje pospešuje skupnost in sodelovanje, to sem že velikokrat izkusil.

Bi se še komu zahvalili na koncu razen svoji družini?

Na koncu bi se še rad zahvalil voditeljem v Mariboru g. dr. Stanislavu Slatineku, s. Štefki Klemen in g. diakonu Milanu Čivretu.

Čestitke še enkrat in veliko dobrega naj se zgodi vam in tistim, ki se jim boste v svoji službi približali.

In memoriam Ljudmila Žabkar

Četrtega septembra 2022 je gospa Ljudmila Žabkar iz Topolšice dopolnila 95 let. Opozorjena sem bila na to in z veseljem sem obljubila, da naredimo zapis o praznovanju. Verjetno se bralci Lista spomnijo zapisa v novembrski številki iz leta 2019. Najin intervju je prava zakladnica spominov iz njenega življenja in našega okolja. Gospa Ljudmila je bila takrat dobro razpoložena in krepkega zdravja in tudi slike z zadnjega rojstnega dne so kazale tako. Zato me je naslednja novica doletela nepripravljeno in me je še toliko bolj potrla. Gospa Ljudmila je umrla 2. oktobra, življenje, polno preizkušenj, se je mirno sklenilo. Mene pa znova podučilo, da ne smem prelagati na jutri, kar pride lepega v moje življenje. Zato še enkrat hvala gospe Ljudmili, da sem jo imela čast spoznati, vsem njenim pa veliko lepega in nadvse posebnega spomina nanjo. Tako namesto zapisa o praznovanju objavljamo besede govornika, izrečene ob njenem slovesu, ki je bilo na pokopališču Podkraj 6. oktobra 2022.

Dojeti pomen in poslanstvo mame zahteva popoln razum, ko se skupaj, v mislih objeti oziramo po spominih. Za hip odprimo širok svet razmišljanja, da se zavemo, kako dragocen člen skupnosti in družbe so naše mame in babice. Ljudmilo so v zibel položili 4. septembra leta 1927, kot tretjega otroka v družini Krajnc. S starejšima sestrama, Zinko in Slavico, ter mlajšima bratom Francem in sestro Olgo so v prelepi naravi Družmirja preživljali srečno otroštvo. Vojna vihra se je dotaknila tudi Šaleške doline, kljub temnim časom se je Milka kot 15-letno dekle uspela pri mojstrih v Šoštanju izučiti za frizerski poklic. Tukaj je po osvoboditvi nekaj časa delala, nato pa jo je želja po izboljšanju vodila v Ljubljano, kjer je spoznala Justina. Stopila sta na skupno življenjsko pot, ta je sprva mlad par peljal v Novo mesto. Pridružila sta se jima še hči Belinda in sin Samo, trdna zveza pa je ustvarjalno iskala nove priložnosti v domačih krajih v Topolšici, kjer sta se zaposlila kot trgovca v prvi samopostrežni trgovini v Šaleški dolini. Otroka sta se osamosvojila, se odselila, Justin in Milka pa sta si zgradila vikend v naravi, kjer sta modro uživala tretje življenjsko obdobje. Vendar je usoda iz družinskega objema iztrgala

leta 2000 soproga Justina, dve leti za njim pa še hčer Belindo.

Težko je bilo, vendar je Milka poskušala zbrati moč za nov dan, tako se je pridružila upokojenkam in aktivno, s športom zapolnila tesnobne dneve. Uspehi so jo ponesli v prijetno vzdušje napredovanja, ponosno se je razveselila še vnukov, Fabjana in Nine, Doroteja, Tilen in Tanja pa so že pravnuki, ki so ogrevali Milki plemenito in vedro srce. Največje veselje in novo energijo pa sta v njeno okolje vnesla še prapravnika Tim in Ela.

Obiski vseh najbližjih so superbabici še polepšali dneve, Irena in Samo pa sta poskrbela, da se je mama Milka varno spoprijemala z umetnostjo visokih častitljivih let.

Tudi v Zimzelenu je izstopala z veselimi, radoživimi in iskrivimi govornimi dodatki. A žal ... Po kratki bolezniji je odšla tja nekam za mavrico, kjer se nekoč zagotovo srečamo in toplo objamemo.

Spoštovana Milka, hvala vam za ogromen prispevek k našemu razvoju življenja v dolini, globok priklon hvaležnosti in naj vam bo še naprej lahka slovenska zemlja, ki ste jo tako neizmerljivo ljubili.

MILOJKA B. KOMPREG

Foto Dejan Tonkli

Cerkev

Bogoslužna oznanila november 2022

NEDELJA, 30. OKTOBRA, SV. MAŠE NA 31. NEDELJO MED LETOM – ŽEGNANJSKO NEDELJO:

Šoštanjska župnijska cerkev ob 7.00, 8.30 in 11.30
Šoštanjska mestna cerkev ob 18.00
Bele Vode ob 8.30 | Zavodnje ob 10.00
Sv. Anton ob 10.30, zahvalna nedelja

TOREK, 1. NOVEMBRA, SV. MAŠE NA PRAZNIK VSEH SVETIH:

Šoštanjska župnijska cerkev ob 8.30
Bele Vode ob 10.00 z molitvijo na pokopališču
Zavodnje ob 10.00 in 14.00 z molitvijo na pokopališču
Podkraj ob 14.00 z molitvijo na pokopališču
Šoštanjska mestna cerkev ob 18.00 z molitvijo rožnega venca

SREDA, 2. NOVEMBRA, SV. MAŠE NA PRAZNIK SPOMINA VSEH VERNIH RAJNIH:

Šoštanjska župnijska cerkev ob 7.00
Šoštanjska mestna cerkev ob 18.00
Bele Vode ob 8.30 z molitvijo na pokopališču
Zavodnje ob 10.00 z molitvijo na pokopališču

NEDELJA, 6. NOVEMBRA, SV. MAŠE NA 32. NEDELJO MED LETOM – ZAHVALNO NEDELJO:

Šoštanjska župnijska cerkev ob 7.00, 8.30 in 11.30
Šoštanjska mestna cerkev ob 18.00
Bele vode ob 8.30 | Zavodnje ob 10.00
Topolšica ob 10.00 | Gaberke ob 11.15

NEDELJA, 13. NOVEMBRA, SV. MAŠE NA 33. NEDELJO MED LETOM:

Šoštanjska župnijska cerkev ob 7.00, 8.30 in 11.30
Šoštanjska mestna cerkev ob 18.00
Bele vode ob 8.30 | Zavodnje ob 10.00
Ravne ob 10.30, zahvalna nedelja

NEDELJA, 20. NOVEMBRA, SV. MAŠE NA NEDELJO KRISTUSA KRALJA:

Šoštanjska župnijska cerkev ob 7.00, 8.30 (družinska sv. maša – birmanska obljuba), ob 11.30 in 15.00
Vera in luč
Šoštanjska mestna cerkev ob 18.00
Bele vode ob 8.30 | Zavodnje ob 10.00
Sv. Florijan ob 10.30, zahvalna nedelja

NEDELJA, 27. NOVEMBRA, SV. MAŠE NA 1. ADVENTNO NEDELJO:

Šoštanjska župnijska cerkev ob 7.00, 8.30 in 11.30
Šoštanjska mestna cerkev ob 18.00
Bele Vode ob 8.30
Zavodnje ob 10.00

Sv. maše v domu Zimzelen: 25. 10., 8. 11. in 22. 11. ob 19.00

Knjižnica

MARJETKA BLATNIK

Prva svetovna vojna skozi oči avstro-ogrskega vojaka, Šoštanjčana Henrika Mravljaka

V torek, 11. oktobra, smo v Mestni knjižnici Šoštanj v sklopu predavanj Šaleški razgledi v živo prisluhnili avtoricami prispevka Prva svetovna vojna skozi oči avstro-ogrskega vojaka, Šoštanjčana Henrika Mravljaka, Mateji Medved in Janji Jedlovčnik. S predavanjem sta osvetlili dogodke, vojaško pot in doživljanje 1. svetovne vojne avstro-ogrskega vojaka in Šoštanjčana Henrika Mravljaka skozi razglednice, ki jih je pošiljal v Šoštanj z bojnega polja ženi Ivanki. Njegovo pisanje ženi je intimno pričevanje o vojni med letoma 1915 in 1918.

Mestna knjižnica Šoštanj – november 2022

KNJIŽNI SEJEM PONEDELJEK, 7. 11., 10.00–18.00

Za vse ljubitelje starih knjig, sejem rabljenih knjig, prvi ponedeljek v mesecu. Poleg podarjenih knjig prodajamo tudi knjige, ki so odslužile svojo nalogo v naši knjižnici, z namenom, da najdejo pot med ljudi in tako polepšajo dan strastnim bralcem in zbirateljem. Simbolična cena knjige je 1 €.

RAZSTAVE**SPLETNI BRALNI KLUB SONČNI ŽAREK**

Spletni bralni klub Sončni žarek deluje od januarja 2021. V tem času smo predli pogovore ob množici dobrih knjig. Ob tem ni delovala le domišljija. Pri nekaterih se je prebudila tudi ustvarjalna žilica. Lea Verzel je preko ilustracij na naših debatnih srečanjih prikazala svoja doživljanja vseh romanov. Avtorica razstave je Stanka Ledinek.

49. MALA NAPOTNIKOVA KIPARSKA KOLONIJA

Medobčinska zveza prijateljev mladine Velenje je na pragu jeseni pripravila 49. Malo Napotnikovo kiparsko kolonijo. Z njo ohranjajo spomin na akademskega kiparja Ivana Napotnika, vsako leto pa z najboljšimi deli obogatijo tudi stalno zbirko, ki je na ogled v Vili Rožle. Mladi kiparji so ustvarjali vsak na svoji šoli, na koncu pa je strokovna komisija 14. oktobra 2022 v Vili Rožle opravila izbor treh najboljših del. Na letošnji kiparski koloniji je sodelovalo kar 36 učencev sedmih osnovnih šol iz Šaleške doline ter osem dijakov Gimnazije Velenje – likovna smer, ki jih je pri delu vodilo devet mentorjev. Na razstavi v Mestni knjižnici Šoštanj vam v ogled ponujamo vseh 20 letos ustvarjenih lesenih kipov in skulptur. Mladi kiparji so ustvarjali na prosto temo, pozivu, da letošnje delo povežejo s Kajuhovim letom, pa sta se odzvali dve šoli.

KAJUHOVO LETO V VRTCU ŠOŠTANJ

Na otroškem oddelku bo na ogled razstava otroških likovnih del o pesniku Karlu Destovniku - Kajuhu, kot ga vidijo otroške oči. Razstavljali bodo otroci Vrtača Šoštanj, enote Biba. Razstava bo na ogled do konca leta.

ŠALEŠKI RAZGLEDI V ŽIVO

David Vidmar Čeru: Eugenia Schwarzwald in Šaleška dolina: življenje avstro-ogrske filantropinje, pedagoginje in pisateljice ter okoliščine njenega organiziranja otroške kolonije v Topolšici leta 1918

torek, 8. november, ob 18.30

V poslednjem letu vélike vojne se je v Topolšici pri Šoštanju pod pokroviteljstvom dunajske pedagoginje in filantropinje Eugenie Schwarzwald organizirala otroška kolonija za okoli dvesto petdeset dunajskih otrok. Dandanes skorajda popolnoma pozabljen dogodek je ohranjen le v kratki črtici, ki jo je organizatorica tabora napisala okoli desetletje po razpadu Avstro-Ogrske. V Šaleških razgledih objavljen prispevek predstavlja življenje in delo Eugenie Schwarzwald in njene poskuse reforme avstro-ogrskega šolstva in daje kratak oris poteka poletne otroške kolonije v Topolšici poleti leta 1918. Temu zgodovinsko delu sledi še prevod črtice v slovenščini (Voli iz Topolšice: Zgodbica iz stare Avstrije), podan pa je tudi originalni tekst v nemškem jeziku (Die Ochsen von Topolschitz: Eine Geschichte aus Alt-Österreich).

DAN SPLOŠNIH KNJIŽNIC, PONEDELJEK, 21. 11., 10.00–18.00

20. novembra praznujemo vse slovenske splošne knjižnice. V ponedeljek, 21. novembra, novim članom poklanjamo brezplačni vpis.

POTOPIS, DAVID VIDMAR ČERU: FÜRSTENTUM LIECHTENSTEIN: SPREGLEDANI BISER EVROPE

TOREK, 22. 11., OB 18.30

Sredi visokih gora avstrijsko-švicarske meje, ugnuzden med visokimi vrhovi Alp in mogočnim Renom, leži eden izmed pozabljenih biserčkov Evrope: majhna državica Liechtenstein. Četudi velik le kot Šaleška dolina, je ta mikro-državica polna naravnih znamenitosti, prijetnih ljudi in barvite kulture. O svojem petdnevem potovanju po tej alpski državici nam bo pripovedoval David Vidmar Čeru.

BRALNI PAKET, PRIVOŠČITE SI ... ČAS ZA KNJIGO

Čas se ustavi v družbi dobre knjige, zato se pustite presenetiti in si postrezite s paketom treh romanov po izboru vaše knjižničarke ali knjižničarja. Verjamemo, da vam bo ta način olajšal varno izposojanje knjig in vas zazibal v pisane jesenske dni.

PRIREDITVE ZA OTROKE IN MLADINO**PRAVLJIČNA JOGA, ČETRTEK, 10. 11., OB 17.00**

Ob poslušanju zgodbe bomo otroke popeljali v svet jogijskih položajev (asan). Postali bodo lahko hrabri junaki, pogumni levi, zviti krokodili, lahkotni vetrovi ali pa prikupni kraljeviči in princeske. Pravljična joga je namenjena otrokom, starejšim od treh let. Z vami bo Nina Časl.

ČETRTOVA PETA, ČETRTEK, 17. 11., OB 17.00

Ustvarjalnica za otroke in starše s Tjašo Rezman. Dogodek prireja Medobčinska zveza prijateljev mladine Velenje – Vila Rožle. Delavnica je primerna za otroke od 4. leta starosti dalje.

PRAVLJIČNA MEDITACIJA ZA OTROKE Z JANJO IN MEDVEDKOM TAPKOM, ČETRTEK, 24. 11., OB 17.00

Sproščanje s pravljico meditacijo in tapkanje, pri katerem se bodo otroci »polnili« s pozitivno in ustvarjalno energijo. Otroci se zelo hitro odzovejo na tapkanje, kadar pri tapkanju uporabimo medvedka ali kako drugo igračko. Na ta način otroci prenesejo vse svoje težave na igračko in se lažje znebijo težav, ki jih imajo.

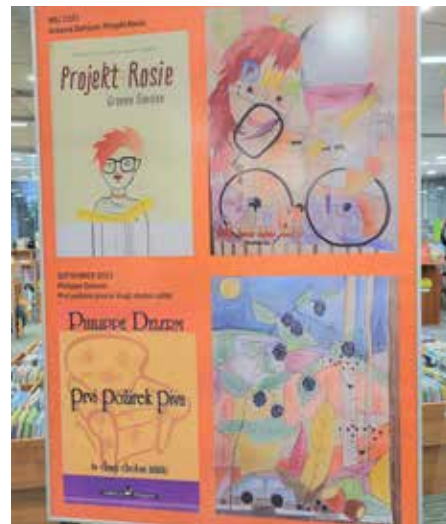
Ura pravljic je namenjena otrokom, starejšim od treh let. Z vami bo Janja Rednjak.

BOŽIČEK ZA EN DAN ALI MAJHNA ŠKATLA ZA VELIK NASMEH**8.–29. 11. 2022, KNJIŽNICE VELENJE, ŠOŠTANJ IN ŠMARTNO OB PAKI**

Postani Božiček in obdari otroke! Izdelaj majhno škatlo za VELIK nasmeš. Kaj še čakaš? Akcija ... Poišči staro škatlo za čevlje ... okrasijo jo ... napolni z darili ... in odnesi na zbirno mesto v Knjižnico Velenje, Šoštanj ali Šmartno ob Paki.

SONČNI ŽAREK

Sončne žarke pripravlja Stanka Ledinek.

Moja knjižnica
Praznuje!

